

SNACKA ANTIRASISM

METODBOKEN

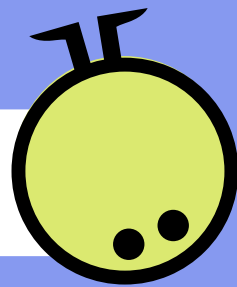
Snacka antirasism metodbok 2025
Finansiering: Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor
Författare: Moa Dongle Johansson & Yahia Saleh
Formgivning: www.basem.design

INDEX

INTRODUKTION	6
Om Tamam	7
Projektet Snacka antirasism	8
Vår antirasistiska ordlista	9
ARBETSSÄTT	12
Skolbesök: Snacka antirasism pass 1 & 2	13
Besök på fritidsgårdar & andra mötesplatser för unga	16
Tips för att arbeta i klassrum & på mötesplatser för unga	17
Lyxen att vara på besök	17
Utmaningar och motstånd	17
Inkludera intersektionellt	18
Uppdatera dig med samhällsdebatter	19
En mötesplats för unga som vill organisera sig	21
Ungdomsambassadörer	22
Vägledning för unga som vill organisera sig	22
ANVISNINGAR & METODMATERIAL	24
Varför ska vi prata om antirasism?	25
Gruppkontrakt: tryggt rum	26
Quiz	28
Sant eller falskt	28
Repetition: lagar, rasism & normer	34
Övningar med rörelser i rummet	38
Heta stolen	38
Fyra hörn	43
Stå på linjen	48
Moment på tavlan	50
Etnicitet & rasism	50
Normer	60
Antirasism & organisering	63
Individuella övningar	66
Självreflektion	66
Antirasistiskt bingo	70
Gruppövningar	74
Säg ifrån	74
Snacka ord	80
Avslut & utvärdering	84
Egna anteckningar	86
TACK!	89
Samarbetspartners	91
Fotnoter	93

INTRODUKTION

OM TAMAM

Tamam är en partipolitiskt och religiöst obunden ideell ungdomsorganisation som arbetar med barn, ungdomar och unga vuxna med mångfald, antirasism och ungas samhällsengagemang. Tamams motto lyder "Vänskap utan gränser", vilket innebär att bryta ner de hinder som står i vägen för att unga människor, oavsett livserfarenheter och identiteter, ska kunna lära känna varandra och bli vänner. Vänskap är inte något man kan tvinga fram – men man kan skapa förutsättningarna som kan leda till det!

Tamam arbetar därför med att skapa nya sociala mötesplatser, läxhjälp och meningsfulla fritidsaktiviteter för barn och unga. Alla våra aktiviteter är gratis för unga och vi vill vara en plattform för ungas samhällsengagemang och uppmuntra och stödja egna initiativ. Vår vision är en värld och ett samhälle där det inte spelar någon roll vad du heter, hur du ser ut, var du kommer ifrån eller var du bor för hur du blir bemött av andra människor och samhället. Vi vill att detta ska synas lika mycket på strukturell nivå som på individnivå – på vem som jobbar var, vem som får bostad i vilket område, vilka som hälsar på varandra i trappuppgången, vem du träffar när du leker på gården, vem som pluggar på universitetet, vilka mötesplatser som finns i en stad och vilka dina vänner är.

Att Tamam är en partipolitiskt obunden organisation ska dock inte förväxlas eller tolkas som att vi är en opolitisk organisation. Vi är väl medvetna om att rasism och antirasism är politiska frågor. Eftersom vi är en ungdomsorganisation som vill bekämpa rasism måste vi ta ställning i dessa frågor och bedriva påverkansarbete. Om vi inte gör detta så kan vi inte heller legitimera vårt antirasistiska arbete eller vår antirasistiska identitet.

För att kunna uppnå vår vision arbetar vi därför aktivt med och för barn, ungdomar och unga vuxna med påverkansarbete och för att skapa sociala miljöer präglade av mångfald och vänskap utan gränser. Tamam bidrar också med kunskap och resurser till unga och de som arbetar med unga, för att alla ska kunna ta del av samhället och behandlas lika oavsett sexuell läggning, socioekonomisk, etnisk, kulturell eller språklig bakgrund. Tamam vill vara en del i mötet mellan människor, i att bryta begränsande normer i samhället och att själva leva och sträva efter mottot "Vänskap utan gränser".

PROJEKTET SNACKA ANTIRASISM

Genom Tamams arbete med barn och unga, samt projektets första år blev det tydligt för oss hur unga och särskilt unga som rasifieras som icke-vita, och själva utsätts för rasism, saknar tillgång till verktyg och stöd för antirasistisk organisering inom föreningslivet och skolan. I våra samtal och diskussioner med barn och unga uppgav de att de tycker att vuxna inte pratar tillräckligt om rasism, att de saknar erkännande om rasismen de utsätts för i skolan och på andra platser i samhället och att rasism diskuteras mest i en historisk kontext i skolan. På så sätt blir det tydligt att rasism och antirasism är ämnen som inte diskuteras i skolan på ett sätt som speglar samhället unga lever i och samhällsdebatten i Sverige idag.

Vårt projekt att snacka antirasism i skolan är också väl motiverat utifrån den nya läroplanen i grundskolan (Lgr22)¹ som Skolverket antog år 2022, samt den nya läroplanen för gymnasiet (Gy25)² som tillämpas på utbildning som påbörjas efter den 30 juni 2025. Det har gjorts en uppdatering av skolans värdegrund och uppdrag som bland annat är att främja förståelse och medmänsklighet, och för första gången nämns ett ansvar att förebygga och bemöta rasism i skolan. Tidigare användes ordet "främlingsfientlighet". I båda läroplanerna framgår att utbildningen ska präglas av öppenhet och respekt för människors olikheter samt intolerans mot diskriminering, förtryck och våld, till exempel ska rasism, sexism och hedersrelaterat våld och förtryck förebyggas och bemötas med kunskap och aktiva insatser (Skolverket 2024:5).

Med den kunskap vi har och kunskapen vi hämtade från våra samtal med barn och unga samt referensgrupper under projektets första år utformade vi våra utbildningsinsatser som vi kallar "Snacka antirasism pass". Under projektets andra år utförde vi Snacka antirasism pass med fokus på att besöka högstadie- och gymnasieskolor och fritidsgårdar. Vi startade även upp en mötesplats i Malmö som skapar möjlighet och uppmuntrar ungas egna antirasistiska organisering.

Under projektets tredje och sista år utökade vi verksamheten för att även erbjuda workshops och seminarier riktade till skolpersonal, fritidsgårdspersonal och andra som arbetar med barn och unga. Syftet var att sprida projektets metodmaterial och ge verktyg för att utbildningsinsatser i att snacka antirasism ska leva vidare efter att projekttiden är slut. Nu har vi sammanställt alla metoder, övningar, och erfarenheter vi har samlat på oss under projekttiden i den metodboken du läser idag. Projektet finansieras med stöd från Myndigheten för ungdoms- och civillsamhällesfrågor (MUCF).

¹ Skolverket (andra uppl. 2024). Tillgänglig [2025-03-14]: <https://www.skolverket.se/getFile?file=13074>

² Skolverket (2025). Tillgänglig [2025-03-14]:

<https://www.skolverket.se/undervisning/gymnasieskolan/laroplan-program-och-amnen-i-gymnasieskolan/laroplan-gy11-for-gymnasieskolan>

VÅR ANTIRASISTISKA ORDLISTA

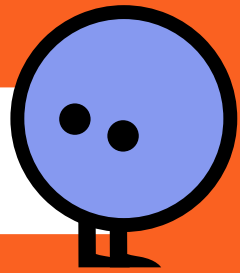
Med vetskap om att det finns många fler relevanta ord och begrepp till samtal om rasism, diskriminering och antirasistisk organisering, har vi valt begrepp till vår ordlista utifrån vilka som främst är återkommande under våra föreläsningar och workshops.

ANTIRASISM	Är motstånd mot rasism. Det är mer än bara frånvaron av rasism, det kräver aktiv handling.
APARTHEID	Ursprungligen från det politiska systemet i Sydafrika mellan 1948 och 1990-talet. Apartheid är en systematisk och strukturell segregation, samt förtryck av människor baserad på etnicitet.
ETNICITET	En individs grupptillhörighet och känsla av samhörighet med andra. Det handlar om mer än bara hudfärg och utseendemässiga faktorer. Andra faktorer är gemensam historia, kultur (mat, dans, musik), språk, religiös tillhörighet, högtider, härkomst mm.
EXOTIFIERING	Det sker när personer betraktas och beskrivs som "exotiska", "ovanliga" och annorlunda genom att tillskrivas olika stereotyper baserat på faktorer såsom etnicitet, utseende och härkomst.
GENERALISERA	Innebär att bedöma och kategorisera en hel grupp människor utifrån individers handlingar eller beteenden. Det används ofta tillsammans med negativa fördomar och stereotyper, där specifika egenskaper tillskrivs en hel grupp eller ett folk, vilket kan leda till diskriminering och exkludering.
INTENTION	Avsikt, grunden och tankar bakom handlingar. Oavsett goda, elaka eller neutrala intentioner kan handlingar ge negativa / positiva konsekvenser.
INTERNALISERAD RASISM	Rasism i samhället kan anammas och införlivas hos individer som utsätts för rasism, det gör att individer börjar acceptera, tro på eller reproducera negativa stereotyper, fördomar eller attityder som riktas mot den egna gruppen. Det kan innebära att någon börja undervärdera sin egen kultur, etnicitet eller identitet.
INTERSEKTIONALITET	Synliggör hur olika maktordningar och sociala identitetsmarkörer samspelar och påverkar varandra.
JÄMLIKHET	När individer har lika möjligheter och förutsättningar att behandlas likvärdigt i samhället, oavsett individens sociala identitetsmarkörer.
KULTURELL APPROPRIERING	När en person tillhörande majoritetskulturen använder kulturella uttryck från en minoritetskultur utan att tillhöra eller ha en djupare förståelse för nämnd kultur. Detta sker vanligtvis utan erkännande, respekt eller återförande av fördelar, som vinster eller status, till ursprungskulturer.

MAKT	Förmågan att påverka, kontrollera eller styra handlingar, beteenden eller beslut hos individer, grupper eller samhällsstrukturer. Makt kan utövas på flera sätt, beroende på sammanhang och perspektiv. Maktordningar handlar om att det finns hierarkier mellan grupper i samhället som bl.a. påverkas av normer.
MARGINALISERING	När grupper av människor utesluts, inte har likvärdig tillgång till resurser eller försätts i utkanten utanför de betydelsefulla sammanhangen i samhället (t.ex. bostad- och arbetsmarknaden).
MIKROAGGRESSIONER	Beskriver de vardagliga, oftast subtila och indirekta verbala och icke-verbala beteende och kommentarer som kommunicerar fientliga, nedsättande eller negativa budskap till personer baserat enbart på sociala identitetsmarkörer. Handlingarna kan ha olika intentioner.
MOTSTÅND	Att aktivt försöka att påverka något man inte håller med om. Det kan uttryckas genom olika former av handlingar, både verbala och icke-verbala, såsom samtal, diskussioner, säga ifrån, protester, skriva texter, tystnad, fysiskt självförsvar och våldshandlingar. Det är ett sätt att utmana maktstrukturer, normer eller orättvisor.
NORMER	Oskrivna regler som är informella, outtalade förväntningar och beteenden som styr hur människor agerar och interagerar i olika sociala sammanhang. Dessa kan vara neutrala eller begränsande.
ORGANISERING	När människor samlas för samma sak och syfte. Det kan ske genom att planera, ordna och strukturera handlingar, resurser och uppgifter för att nå ett gemensamt mål. Detta kan ske i tillfälliga uppslutningar eller mer långsiktigt arbete inom exempelvis föreningar, företag, aktivistgrupper eller andra organisationer.
PRIVILEGIER	Fördelar och förmåner en person kan besitta eller få i sitt liv i samhället genom sina sociala identitetsmarkörer. Dessa relaterar till rådande normer och maktordningar, samt påverkar individers positioner i samhället.
PROPORTIONERLIGT VÅLD	Handlar om vilken grad av våld som är lämpligt eller rimligt för en specifik situation. Det vill säga att graden av våld anpassas till och inte överstiger det som är nödvändigt för att hantera en hotfull eller farlig situation. Begreppet används i diskussioner om ordningsmaktens (t.ex. polis, ordningsvaktens och kriminalvårdarens) användning av våld mot individer.
RAS	Ett socialt konstruerat begrepp som historiskt har använts för att rättfärdiga diskriminering, förtryck och ojämlikhet mellan grupper. Begreppet syftar idag på efterlevande sociala föreställningar och stereotyper från rasbiologin, och att belysa diskriminering, sociala och ekonomiska orättvisor kopplat till rasism.
RASBIOLOGI	Var en ovetenskaplig disciplin under 1800- och 1900-talet som byggde på idéer om att människors biologiska och genetiska egenskaper var kopplade till deras sociala, fysiska och intellektuella förmågor. Dessa idéer användes för att rättfärdiga förtryck av människor baserat på hudfärg och utseendemässiga egenskaper, samt att legitimera negativa konsekvenser från kolonialtiden och andra former av social ojämlikhet.
RASIFIERING	En term som understryker den sociala processen där människor tolkas och kategoriseras utifrån föreställningar om "ras". Detta påverkar i sin tur hur människor behandlas och bemöts utifrån dessa föreställningar och stereotyper.
RASISM	Det är en ideologi som bygger på att vissa människor anser sig vara värda mer och är bättre än andra människor som baseras på föreställningar om hudfärg, religion och etnicitet. Rasism är när någon behandlas sämre på grund av sin hudfärg, etnicitet, eller religion.

RASISTISKA STEREOTYPER	Föreställningar, fördomar, uppfattningar och idéer om människor baserat på etnicitet, hudfärg och religion eller trosuppfattning.
RASPROFILIERING	Är ett misstänkliggörande eller att behandla grupper / individer olika baserat på rasistiska föreställningar och stereotyper. Diskuteras ofta i förhållande till ordningsmakten, såsom när polis och ordningsvakter använder "ras" som en grund för att fatta beslut eller vidta åtgärder, utan att det finns konkret misstanke eller bevis för brott.
RELIGIONSKRITIK	Kritisk diskussion, analys eller granskning om religion och trosuppfattningar, som kan innebära förklaring, ifrågasättande eller argumentation för eller emot religiösa idéer och praktiker.
RÄTTVISA	Rättvisa innebär att människor får det de har rätt till, baserat på likabehandling, mänskliga rättigheter och upprättelse. Det omfattar både juridisk och social rättvisa, där resurser fördelas utifrån behov snarare än lika för alla.
SEGREGATION	Systematisk och strukturell uppdelning av människor och grupper. Vilket kan ske i olika former såsom bostadsområden, olika rätt till utbildning och arbetsmarknad, juridisk och ekonomisk fördelning av resurser. Detta är verktyg som används för att öka ojämlikheter och skapa marginaliserade positioner som individer hamnar i.
SOCIALA IDENTITETSMARKÖRER	Kategorier för att dela in människor i sociala grupper, såsom etnicitet, hudfärg, religion / trosuppfattning, kön / könsidentitet, sexuell läggning, funktionalitet, klass, ålder. Dessa är användbara i samtal om diskriminering, jämlikhet, rättvisa och förtryck.
SOLIDARITET	Sammanhållning och engagemang mellan människor som förenas över gränser och grupptillhörigheter. Är ett sätt att visa omtanke, medkänsla, empati och att stå upp för andra än sig själv. Sker ofta i beredskap för att visa motstånd mot orättvisor och förtryck människor utsätts för på lokal såväl som global nivå.
STRUKTURELL RASISM	Mönster av vardagsrasism i samhället och våra samhällssystem (t.ex. staten, media, bostads- och arbetsmarknaden, skola, sjukvården och polisen etc). Detta får konsekvenser i samhället där grupper av människor diskrimineras, förtrycks och marginaliseras.
VARDAGSRASISM	Kränkningar och diskriminering kopplat till hudfärg, etnicitet, religion och trosuppfattningar som sker individer emellan. Detta händer människor överallt där människor lever sina vardagliga liv.
VI – DOM RETORIK	Beskriver en tankemodell där människor delas in i grupper, vilket skapar tillhörighet för 'vi' och exkluderar 'dom'. Detta förstärker stereotyper och ojämlikhet genom språk och samhällsstrukturer.
VITHETSNORM	Beskriver att vit hudfärg och utseendemässiga aspekter placeras högst i en hierarki och betraktas som det eftersträfvansvärda idealet (t.ex: i skönhetsbranschen). Denna norm skapar idéer om att "vithet" är det vanligaste och att andra hudfärger och etniciteter betraktas som avvikande. Det påverkar hur människor värderas och framställs i samhället utifrån hudfärg och etnicitet.

ARBETSSÄTT

SKOLBESÖK: SNACKA ANTIRASISM PASS 1 & 2

Under projektets första år utformades Snacka antirasism standardpass 1 och 2 som vi utgår från när vi besöker skolor. En utbildningsinsats från projektet utgör två träffar med samma grupp av elever och varje träff är 90 minuter inklusive paus. Vi rekommenderar gruppstorlek på max 15 elever för att möjliggöra diskussion och att det finns utrymme för alla att delta. Samt för att ge bra förutsättningar för oss som leder passen att höra, se och ta hänsyn till varje elev och gruppen i sin helhet.

En grund i Snacka antirasism utbildningsmetod är dialogiskt lärande, därför är standardpassen utformade med interaktivt föreläsande som varvas med övningar där deltagarna rör på sig. Pass 1 har fokus på att definiera och sätta en gemensam förståelsegrund för vad rasism betyder, innebär och kan se ut i samhället. Pass 2 följer upp med fokus på antirasistisk organisering, vad vi kan göra för att motverka, agera och visa motstånd till rasistiska handlingar och situationer.

Om du inte tidigare utfört workshops och föreläsningar i temat kan våra standardpass rekommenderas att utgå från. Men det är fritt fram att anpassa sitt schema för den tid du har och hur väl du känner deltagargruppen. Vi föreslår att standardpassen hålls med en till tre veckors mellanrum för att låta information och tankar landa efter första träffen.

På nästa sida följer schemat för standardpass 1 och 2. Tiderna är bara förslag och ungefär hur lång tid de brukar ta i klassrum, en övning kan ta längre tid om det kommer flera frågor och diskussioner.

Förberedelse för pass 1 & 2 i klassrum

Ställ stolar i en halvcirkel framför tavlan

Skriv upp på tavlan:

- Tamam och namn på de som leder träffarna
- Dagens schema, 90 min (inkl. paus)
- Gruppkontrakt punkt 1 och 2

SNACKA ANTIRASISM

PASS 1

● **Presentation** 5 min

Vilka är vi som leder träffen och gå igenom schema på tavlan

Namnruna + fråga (exempel):

- Vad en gillar att göra på helgen?
- Ett eller flera språk en talar?
- Favoritmat?
- Favoritgodis?

● **Varför ska vi prata om antirasism?** 5 min

● **Gruppkontrakt** 5 min

● **Quiz: Sant eller falskt** 10 min

● **Begrepp på tavlan** 15 min

- Etnicitet
- Vardagsrasism
- Strukturell rasism

● **Heta stolen** 15 min

● **PAUS** 5 - 10 min

● **Normer på tavlan** 10 - 15 min

● **Självreflektion** 10 min

● **Avslut och utvärdering** 5 min

SNACKA ANTIRASISM

PASS 2

● **Presentation** 10 min

Vilka är vi som leder träffen och gå igenom schema på tavlan

Ev. namnrunda igen. Påminn om gruppkontrakt från pass 1

● **Repetition + Quiz: Antirasism** 10 min

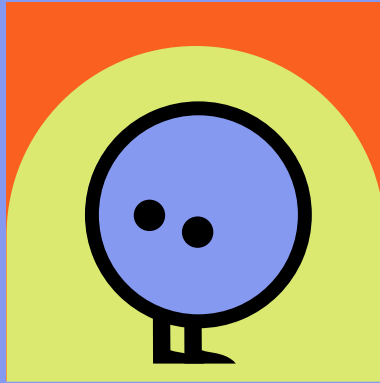
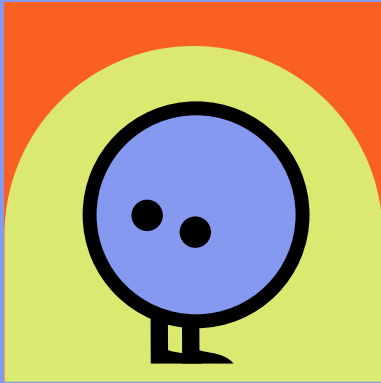
● **Fyra hörn** 15 - 20 min

● **PAUS** 5 - 10 min

● **Antirasism och organisering på tavlan** 15 min

● **Säg ifrån!** 20 min

● **Avslut och utvärdering** 5 min

BESÖK PÅ FRITIDSGÅRDAR & ANDRA MÖTESPLATSER FÖR UNGA

När vi besöker fritidsgårdar och andra mötesplatser är vårt första ledord "flexibilitet". På dessa träffar har vi inte strukturerade Snacka antirasism pass, som när vi besöker skolor. Vi är förberedda med en eller flera övningar som fokuserar på interaktivt och dialogiskt lärande och mindre av övningar som är mer föreläsande och stillasittande.

Tips på övningar som fungerar bra vid besök på fritidsgårdar och andra mötesplatser för unga. Dessa övningar passar att delta i både verbalt och icke-verbalt samt att låta deltagarna röra på sig samtidigt.

- Heta stolen (se sida 38)
- Fyra hörn (se sida 43)
- Stå på linjen antirasism (se sida 48)
- Antirasistiskt bingo (se sida 70)

TIPS FÖR ATT ARBETA I KLASSRUM & PÅ MÖTES-PLATSER FÖR UNGA

Lyxen att vara på besök

Om du inte känner deltagarna i gruppen, individernas olika dynamiker, status eller hierarkier kan det vara en fördel för dig som leder övningar och samtal. Genom att gå in förutsättningslöst utan att ha kännedom om deras tankar, värderingar och erfarenheter kan de underlätta att stärka varje individ genom uppmuntran när de pratar eller ställer frågor. Glöm inte att gå tillbaka till någon fråga om du behövt kolla upp information, för att visa att varje fråga är viktig.

Förutsätt inte att en viss kunskap ska finnas i gruppen och hos unga, men förlöjliga inte heller deras nivå genom att vara för enkel i förklaringar. Checka hellre av kunskapsnivå genom att fråga: "Vet ni vad detta ordet betyder?" eller "Har ni läst om detta i skolan?". Av vår erfarenhet från projektet kan det skilja sig mycket åt från skolor och årskurser vad de läst om i koppling till andra världskriget och nazismen, rasbiologi, kolonialism och transatlantiska slavhandeln eller samernas historia i Sverige.

Utmaningar och motstånd

Det har hänt att Snacka antirasism passen och övningarna möts av olika utmaningar, till exempel att deltagarna inte deltar, att tiden inte räcker eller att det blir "stökigt" i rummet.

När det känns som att deltagarna är tysta eller inte visar engagemang behöver det inte betyda att de inte lyssnar. Tänk på att delaktighet inte enbart kan mätas i verbal interaktion. Vid värderingsövningar där deltagarna på något sätt ska visa sina ställningstagande är vårt tips att göra flera snabba påståenden utan följdfrågor. Börja att ställa följdfrågor på påståenden som kan uppfattas som "lättare" att svara på och ta ställning till, såsom "godis är bättre än glass". När deltagarna pratar och har frågor kan tiden gå snabbt och att planerade övningar inte hinns med. Det är helt okej, var flexibel och planera om schemat under en paus. Ta vara på när deltagarna vill dela med sig och diskutera, stanna vid deras intresse av samtal och skipa hellre någon övning på schemat.

Det kan hända att deltagarna vill testa gränser och provocera med uttalanden och uttryck. Utgå från att det finns genuin undran bakom uttrycken, "snälltolka" frågor och visa att dessa är viktiga utan att döma. Vårt tips är att utforska genom att fråga om personen vill berätta mer eller förklara hur den tänker med sitt uttalande eller beteende. Försök att leda till diskussion och lärande, inte ifrågasätta eller argumentera för en sak. Vårt tips är om rasistiska eller andra kränkande ord uttalas kan situationen användas för att lära ut om varför ett ord inte bör användas. Till exempelvis avleda situationen genom att säga: det ordet används inte, vet ni varför?

Tips! Reflektera på egna strategier att hantera olika situationer som kan uppkomma i ett klassrum:

- Hur vill jag hantera en situation där en deltagare använder rasistiska ord eller uttrycker rasistiska och diskriminerande åsikter?
- Vilka tankar och känslor skulle uppstå hos mig i en sådan situation?
- Hur sannolikt är det att jag skulle agera så som jag vill vid en sådan situation?

Inkludera intersektionellt

Du som håller i övningarna bär med dina egna erfarenheter, fördomar och normer. Kom ihåg att deltagarna också bär med sig detsamma in i klassrummet. Föreställningar och förväntade beteende utifrån våra sociala identitetsmarkörer kommer att påverka rummet. Tänk på att använda normkritiskt och inkluderande språk, t.ex: att inte anta deltagarnas könsidentitet, religion eller trosuppfattning och kalla paus för paus och inte bensträckare. Med normkritiskt förhållningssätt menar vi att belysa hur normer inte är självklara eller universella snarare än att belysa det som uppfattas som avvikande, då det riskerar att befästa och reproducera negativa stereotyper och fördomar.

Intersektionalitet handlar om samverkan mellan normer, makt och föreställningar om hur vi rasifieras, klass och utbildning, könsidentitet, sexuell läggning, religion och trosuppfattning, vår ålder samt fysisk och psykisk funktionalitet med mera.

Uppdatera dig med samhällsdebatter relaterat till temat

Unga är kanske mer än någonsin medvetna om omvärlden genom ständig uppkoppling via sociala medier och globala nyheter, ta vara på det och använd det för att starta diskussioner och ge fakta för att unga själva ska kunna navigera och fortsätta diskutera sina åsikter och ställningstaganden.

Projektets skolbesök och besök på fritidsgårdar påbörjades hösten 2023 och fortsatte under år 2024 till och med hösten 2025. Nedan är exempel på diskussionspunkter som varit återkommande under våra skolbesök och möten med barn och unga som är kopplade till nutida och mediala debatter i Sverige och omvärlden under denna period.

Tips! Läs på om debatten från flera perspektiv för att vara uppdaterad om olika åsikter som kan dyka upp. Gå inte in i argumentation med elever, bekräfta deras olika tankar och åsikter om fenomenet. Uppge fakta och stå fast vid att värna om mänskliga rättigheter.

Koranbränningar

Under åren 2023-2024 har det varit stark medial uppmärksamhet på koranbränningar både i Sverige och hos våra grannländer i Norden. Det har argumenterats för och emot att polismyndigheten ska godkänna ansökan om att bränna heliga skrifter som koranen, bibeln och torah på offentliga platser utifrån att handlingarna kan leda till ökat terrorhot eller oroligheter. Yttrandefrihet, religionskritik, hets mot folkgrupp och islamofobi är viktigt att samtala om i denna diskussion. Liksom många andra lagar är yttrandefrihetsgrundlagen både tolkningsbar och komplex, vilket försvårar när både individer och rättsväsendet argumenterar om handlingar såsom att bränna koranen på offentlig plats är lagligt eller olagligt. I denna diskussion lyfter vi att religionskritik är en självklar del av yttrandefriheten, men att bränna heliga skrifter på offentliga platser i syfte att uppröra och provocera människor är det utanför ramen av religionskritik. Det finns också en ökad islamofobi i Sverige och i världen som behövs räknas med i diskussionen och att handlingar alltid är kontextbundna (se information om religionskritik trosfrid i metodmaterialet sida X).

Vid två fall har svensk domstol dömt personer som utfört koranbränningar och uttalat sig kränkande på offentliga sammankomster för hets mot folkgrupp.. Domstolen har då understrukit att sammankomsterna och missaktningen mot bland annat muslimer inte kan "ursäktas som kritik mot islam eller som politiskt kampanjarbete" ³ också att även om "motivet varit att kritisera religionen islam har agerandet och handlandet med tydlig marginal överskridit vad som är en saklig debatt och kritik"⁴.

Polisens visitationszoner

I början av år 2024 infördes en lag som möjliggör för polisen att upprätta tillfälliga säkerhetszoner som i dagligt tal kallas för visitationszoner. Det innebär att inom zonen kan polisen stoppa vem som helst även barn under 18 år och kräva visitation av kläder och tillhörigheter, detta utan någon misstanke om brott. Visitation på offentlig plats är en integritetskränkande handling och än mer kränkande utan misstanke om brott. Tankesätt om "hårdare straff" och visitationszoner kan leda till att vissa grupper blir utsatta för visitation mer än andra och kan kopplas till rasistiska stereotyper och rasprofilering när det inte diskuteras och tas hänsyn till bakomliggande faktorer för att individer vänder sig till kriminella handlingar. I rapporter från BRÅ ⁵ framgår att visitationszoner inte uppfattas som ett viktigt verktyg för brottsbekämpning bland poliser. Flera poliser har framhåvt att det finns många risker vid ett införande av visitationszoner och att det i värsta fall kan fungera kontraproduktivt och leda till att fler oskyldiga människor kontrolleras.

Palestinafrågan

Under perioden Snacka antirasism projektet besökt skolor intensifierade Israeliska staten våldet och förtrycket mot det palestinska folket. Hos elever vi mött har det funnits åtskilda åsikter och förståelse av Palestinafrågan. Vårt syfte som med alla diskussioner är att stötta unga att vidga sina perspektiv och förståelse samt vara källkritiska. Här betonar vi bland annat att det palestinska folket har en långvarig historia av förtryck som pågått i över 77 år. Nakban ("katastrofen" på arabiska) år 1948 markerade starten på en systematisk etnisk rensning ⁶, där palestinier fördrevs och deras samhällen förstördes för att möjliggöra en judisk stat. I samband med detta bildades staten Israel, i en tid präglad av förintelsen och förföljelsen av det judiska folket i Europa.

Israels ockupation av palestinskt land är olaglig enligt internationell rätt och upprätthålls genom tvångsförflyttningar, våld och diskriminering^{7,8}. Detta apartheid systemet innebär att palestinier systematiskt nekas grundläggande rättigheter och lever under helt andra villkor än israeliska medborgare, även inom samma geografiska område.

³ Sveriges Domstolar, 2024. Dansk politiker döms till fängelse för hets mot folkgrupp. Tillgänglig [2025-03-21] <https://www.domstol.se/malmo-tingsratt/nyheter/2024/11/dansk-politiker-doms-till-fangelse-for-hets-mot-folkgrupp/>

⁴ Sveriges Domstolar, 2025, Koranbränningar bedöms som hets mot folkgrupp. Tillgänglig [2025-03-21] <https://www.domstol.se/nyheter/2025/02/koranbranningar-bedoms-som-hets-mot-folkgrupp/>

⁶ FN:s generalförsamling, Resolution 194, 11 december 1948.

⁷ FN:s säkerhetsråd, Resolution 2334, 23 december 2016.

⁸ Internationella domstolen, Rådgivande yttrande om muren, 9 juli 2004. ICJ:s rådgivande yttrande

Under 2023 - 2024 intensifierades våldet, och Internationella brottmålsdomstolen (ICC) har beskrivit israels attacker mot Gaza som ett sannolikt folkmord⁹. Blockaden av Gaza och den massiva förstörelsen samt det systematiska dödandet av civila är en fortsättning på den långvariga förtryckar-politiken.

Den israeliska staten har makten att upprätthålla denna ockupation. I en antirasistisk analys är det avgörande att skilja mellan stat och individ, en persons identitet ska inte förväxlas med en stats politik. Det är också viktigt att skilja på antisionism och antisemitism. Antisemitism är fientlighet, hat eller diskriminering mot judar som folkgrupp. Antisionism är kritik av den israeliska staten och den politiska ideologi som förespråkar en judisk stat, särskilt när den används för att rättfärdiga ockupationen av Palestina.

EN MÖTESPLATS FÖR UNGA SOM VILL ORGANISERA SIG

Under projektets andra och tredje år hade vi en målsättning att skapa en egen mötesplats för att inspirera, stödja och möjliggöra ungas intresse och engagemang i frågorna om rasism, diskriminering, mänskliga rättigheter och antirasistisk organisering. Detta uppdraget var en av utmaningarna i projektet eftersom vi vid starten enbart hade fyra ungdomsambassadörer som grupp att starta med. En reflektion från oss är att det är svårt att organisera ungdomar kring ämnet antirasism som på olika sätt redan kräver energi i de ungas vardag. Därför har det varit extra viktigt med tålamod, flexibilitet och anpassning att börja där ungdomarna är och har vilja att göra.

Under andra året tog vi hjälp av Malmö lokalförening genom ett samarbete för att starta upp Tamam Café i Malmö. Medlemmar i Tamam har saknat aktiviteter under en period i Malmö, vilket blev ett bra initiativ att samarbeta och starta upp mötesplatsen tillsammans. Det har lett till att vi under träffarna med ungdomar kunnat uppmärksamma ämnet genom att öppna upp för samtal samt skapa en trygg plats för unga att prata om rasism och diskriminering. På den vägen har vi kunnat stötta ungdomar att organisera sig på deras initiativ genom att ge dem verktyg, information och stötta i kontakt med andra aktörer såsom Malmö mot diskriminering.

⁹ ICC, "ICC opens investigation into war crimes in Palestine," 2020.

Ungdomsambassadörer

I projektet har vi arbetat med ungdomsambassadörer som haft arvoderade uppdrag. Vi har genom projekttiden förstått att det är viktigt med arvoderade uppdrag för att möjliggöra ungdomars engagemang och att det är värt deras tid att arbeta och organisera sig på sin fritid efter skolan. Deras uppdrag har varit att bidra till att sprida kunskap och inspiration till andra barn och unga att engagera sig i antirasistisk organisering genom att planera och utföra aktiviteter, träna på att vara ungdomsledare, utföra egna projekt med syfte att ge mer kunskap om ungdomar och sociala medier med fokus på antirasistiska frågor.

Våren 2024 startade fyra ungdomsambassadörer projektet "Ett steg framåt". De samlade in anonyma berättelser från ungdomar som handlade om erfarenheter av rasism på olika sätt. Utifrån berättelserna spelade de in korta filmer och gjorde sociala medier inlägg för att sprida ungas röster om rasism. Våren 2025 hade vi en ny grupp med fyra ungdomsambassadörer som valde att skriva artiklar. Detta gjorde dem med hjälp av Mobile Stories onlineverktyg för unga att skriva olika typer av artiklar och reportage. Artiklarna publicerades på hemsidan www.mobilestories.com som är öppen för alla att läsa. Artiklarnas innehåll skulle relatera till frågor om rasism och antidiskriminering. Ungdomsambassadörerna samarbetade också och gjorde ett quiz med samma tema som de utförde med deltagarna på mötesplatsen Tamam Café under april månad.

Vägledning för unga som vill organisera sig

Vi gläds när barn och unga visar intresse, frågar och tar initiativ till att organisera sig i frågor om antirasism och antidiskriminering. Det kan vara att starta egna projekt, planera ett event eller när det uppstått situationer och konflikter i de ungas vardag. Exempelvis i skolan, som är en av de arenor unga utsätts mest för kränkningar, hård jargong och diskriminering enligt Barnombudsmannen ¹⁰. Vårt tips till er som arbetar med barn och unga är att snabbt agera och fånga upp de ungas initiativ, motivation och vilja att förändra kan vara en "färskvare".

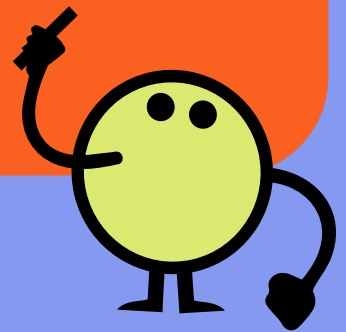
¹⁰ Barnombudsmannen (2021) Om barns och ungas utsatthet för rasism

Lista var och hur unga kan få stöd för att organisera sig:

- Tamam
- Be skolpersonal om att bjuda in föreläsare och organisationer i specifika ämnen
- Sociala medier, discord kanaler och andra digitala forum riktade till unga
- Antidiskrimineringsbyråer såsom Malmö mot diskriminering
- Ideella organisationer, volontäruppdrag och arvoderade uppdrag riktade till unga

Läs mer om Tamam här!

Alla övningar är utformade och skrivna av oss i projektet. Men givetvis har vi haft inspiration från olika metodmaterial.

I detta avsnitt kan du läsa anvisningar och kopiera metodmaterial för att kunna utföra övningarna själv med ungdomsgrupper och i klassrum. Övningarna är framtagna och anpassade för högstadie- och gymnasieelever, men vi har under projektets gång även testat flera av övningarna med mellanstadieklaser och på mötesplatser för unga vuxna upp till 25 år vilket fungerat bra.

ANVISNINGAR **&** **METODMATERIAL**

VARFÖR SKA VI PRATA OM ANTIRASISM?

Innan du börjar prata om rasism och antirasism med barn och unga, särskilt om du inte har gjort det tidigare, så tycker vi att det är bra att inleda med en kort förklaring till varför det är viktigt att prata om rasism och antirasism.

Vårt manus när vi inleder snacka antirasism pass:

Något som Tamam har sett genom åren är att inte alla barn får sina behov och rättigheter tillgodosedda. Vissa barn har inte möjlighet att ha en rolig och meningsfull fritid till exempel på grund av pengar och att många fritidsaktiviteter är dyra, eller att det inte finns några aktiviteter eller mötesplatser i området där de bor. Det kan också vara att de blir illa behandlade eller att de känner sig utanför när de försöker ta del av en aktivitet.

En stor del av detta kan bero på orättvisor kopplade till rasism. Alltså att människor behandlas sämre i samhället på grund av deras hudfärg, religion eller etnicitet. I ett tidigare projekt¹¹ intervjuade Tamam barn och unga om vilka förändringar de vill se, påtalade flera att de vill prata mer om rasism och antirasism i skolan. Ämnet kopplas ofta till historia, transatlantiska slavhandeln och kolonialism eller vad som hände under andra världskriget och förintelsen under Nazitysklands styre. Vi hör att det pratas om rasism på andra platser, såsom hur rasism ser ut i andra länder som USA. Därför behöver vi också prata om hur rasism ser ut i Sverige idag, hur rasism tar sig i uttryck där ni bor, går i skola eller hänger på fritidsgården.

Vi från Tamam träffar barn och unga dels för att prata om hur sociala och ekonomiska orättvisor kan kopplas till olika former av rasism som påverkar ungas liv, dels för att höra vad ni tänker och funderar på! Vi tänker att ni redan har massor av kunskap och idéer om vad vi kan göra för att motverka rasism.

FÖRBEREDELSE I KLASSRUM:

1 - Ställ stolar i en halvcirkel framför tavlan	2 - Skriv upp Tamam och våra namn
3 - Skriv upp dagens schema, 90 min + paus	4 - Gruppkontraktet

¹¹ Tamams rapport Rättvis Organisering 2021

GRUPPKONTRAKT

När vi ska prata om rasism kan det komma upp olika känslor och det kan finnas olika erfarenheter, tankar och funderingar i rummet. För att det ska bli tryggt i detta rum att prata och dela med sig vill vi ha ett gruppkontrakt. Fråga om deltagarna vet vad ett gruppkontrakt är, för att uppmuntra samtal med deltagarna. Berätta att det är gemensamma överenskommelser, som ett muntligt avtal för att behålla ett tryggt rum.

- Respekt
- Det som sägs stannar i rummet
- En tredje, t.ex: vi är snälla mot varandra

Skriv upp på tavlan de första två punkterna som gruppkontraktet innehåller och fråga deltagarna vad de tycker att varje punkt betyder. Deltagarna får nu möjlighet att komma överens om en tredje punkt.

Tips! Fråga om deltagarna har fått vara med tidigare och bestämma hur de vill ha det i ett klassrum eller på fritidsgården. Om inte, uppmuntra dem med att nu har de chansen att vara med och bestämma!

Fråga deltagarna vad respekt kan vara och hur de vill att andra ska visa respekt för dem.

Vanliga förslag på tredje punkten: va snälla mot varandra, inte skratta åt någon, lyssna aktivt.

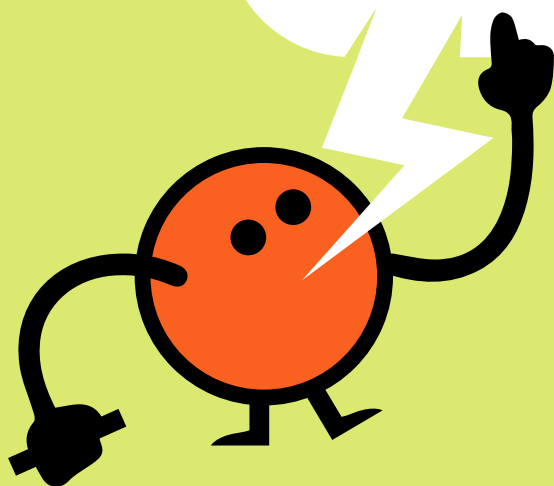
Förklara att samtal om rasism och diskriminering kan väcka känslor och minnen. För ett tryggt rum är det viktigt att det som sägs stannar i rummet och att värna om sin och andras integritet, både vid frågor eller om en vill dela med sig om erfarenheter i ämnet.

Respekt

*Det som sägs stannar i
rummet*

Vi är snälla mot varandra

QUIZ

Vi använder tre olika quiz för att inleda eller repetera samtal och diskussion om mänskliga rättigheter, diskriminering, rasism och antirasism. Anvisningar för quizen följs av frågorna och svaren som kan kopieras och anpassas för hur du vill utföra quizen.

Tips! Samtliga quiz kan läsas upp för gruppen och de svara med papper och penna, visa gärna frågorna på storbildsskärm så de kan läsa om svarsalternativen eller fyll i frågorna i digitalt frågeinstrument (t.ex: kahoot.com eller mentimeter.com)

Sant eller falskt

Anvisningar som du kan läsa upp för gruppen:

Jag kommer att läsa upp frågor, varje fråga är ett påstående. Om du tror att påståendet är sant ska du räcka upp din hand. Om du tror att påståendet är falskt sitter du kvar med handen nere.

Ställ en "testfråga" med ett uppenbart sant svar, för att se om deltagarna förstått instruktionerna och räcker upp handen. Exempelvis idag är det X veckodag. Eller till exempel om det är en regnig dag, ställ frågan "Idag regnar det, sant eller falskt?"

Fråga 1

Barnkonventionen är en lag som skyddar barn mot rasism och diskriminering, sant eller falskt?

Svar: Sant

Följ upp svaret och prata om nedan punkter:

Du kan ställa frågor för att uppmuntra samtal med deltagarna. Exempelvis "Vet ni någon annan lag i Sverige som handlar om att ingen ska utsättas för rasism eller andra kränkningar?".

- **Artikel 2 i Barnkonventionen:** "Alla barn har samma rättigheter och lika värde. Ingen får diskrimineras." Förenta Nationernas (FN) konvention om barns rättigheter har funnits sedan 1989. Sverige skrev under barnkonventionen 1990 och sedan 1 januari 2020 är barnkonventionen en del av svensk lag, för att ytterligare stärka och skydda barns rättigheter.
- **Vuxnas ansvar:** Alla vuxna i skolan och andra myndigheter. Inom polisen, sjukvård, socialtjänsten, föräldrar/vårdnadshavare ska alla se till att följa Barnkonventionen och skydda barns rättigheter. Barn är alla under 18 år.
- **Skolans ansvar:** Skolan har ett ansvar att agera när rasism händer. Om du blivit sämre behandlad än andra på grund av din hudfärg eller etnicitet kan det handla om diskriminering. Diskriminering är förbjudet i skolan.
- **Diskrimineringslagen:** Lagen gäller i skolan, på jobbet, kommunens service, hälso- och sjukvård, varor, tjänster och bostäder. Att diskrimineras innebär att någon behandlas sämre eller kränks utifrån någon av diskrimineringsgrunderna. När vi fokusera på samtal om rasism är det främst "etnisk tillhörighet" och "religion eller annan trosuppfattning" som kopplas samman med rasistisk diskriminering.

Skriv gärna upp de sju diskrimineringsgrunderna på tavlan eller ha på en presentation:

- Kön
- Könsoverskridande identitet eller uttryck
- Etnisk tillhörighet
- Religion eller annan trosuppfattning
- Sexuell läggning
- Funktionsnedsättning
- Ålder

"Rasism är alltid diskriminering - men all diskriminering är inte rasism"

Fråga 2

Det är lagligt att sprida och skriva kränkande kommentarer på sociala medier, exempelvis om att någon är mindre värd på grund av sin hudfärg eller religion, sant eller falskt?

Svar: Falskt

Följ upp svaret och prata om nedan:

Du kan ställa frågor för att uppmuntra samtal med deltagarna. Exempelvis "Vad använder ni för sociala medier?", "Ser ni kränkande kommentarer där?" och "Vad kan en göra med kränkande kommentarer?".

- **Sociala medier:** Om någon utsätts för rasism på sociala medier kan en anmäla inlägget så att det plockas bort, blockera kontot och kontakta polisen som sedan ska avgöra om publiceringen är brottslig. Tips är att ta screenshots på inlägg eller konversationer som bevismaterial.
- **Hatbrott:** Om en person utför ett brott mot någon eller flera med motivet att hata en grupp eller individ tillhörande en viss grupp som definieras av de sju diskrimineringsgrunderna, så kan den personen få en straffskärpning av brottet.
- **Yttrandefrihetsgrundlagen:** Alla har rätt att uttrycka sin åsikt i radio, i tv och på webben. Enligt lagen är det inte tillåtet att förtala eller kränka en annan person. Lagen är en viktig demokratisk lag men går bara till gränsen innan någon diskrimineras, den ska inte bryta mot diskrimineringslagen eller hets mot folkgrupp.

Fråga 3

Det är olagligt att bära kläder med hakkors, texter eller andra symboler som är rasistiska eller kränkande mot vissa grupper, sant eller falskt?

Svar: Sant

Följ upp svaret och prata om nedan:

Du kan ställa frågor för att uppmuntra samtal med deltagarna. Exempelvis "Har ni hört om lagen hets mot folkgrupp?", "Vill någon berätta vad ni tror eller vet om lagen?", "Får man kritisera vad andra tror på?".

- **Hets mot folkgrupp:** Det är förbjudet enligt lagen att offentligt sprida uttalanden som hotar eller är nedsättande om en grupp av personer, med anspelning på hudfärg, nationellt eller etniskt ursprung, trosbekännelse eller sexuell läggning.
- **Religionskritik och trosfrid:** Religionskritik är en del av yttrandefriheten. Det är skillnad på att föra respektfulla och kritiska samtal om religion och att uttrycka hatiska åsikter om en religion/trosuppfattning. I vårt grannland Finland finns en lag om trosfrid, vilket innebär att det är olagligt att skända heliga skrifter. Före 1970 hade vi även i Sverige en lag om trosfrid som skyddade mot religionskränkning. Danmark införde år 2023 förbud mot att bränna heliga skrifter på offentliga platser.

Fråga 4

Det är lagligt att förbjuda någon att bära hijab / slöja i skolan?

Svar: Falskt

Följ upp svaret och prata om nedan:

Du kan ställa frågor för att uppmuntra samtal med deltagarna. Exempelvis "Har alla i Sverige rätt att tro på vilken religion de vill?", "Är det lagligt att inte tro på någon religion alls?"

- **Religionsfrihet:** Innebär att alla har frihet att ha, utöva och byta religion eller att inte ha någon alls. Lagen om religionsfrihet infördes 1951 som gav människor rätt att lämna Svenska kyrkan utan att gå med i ett annat trossamfund. Religionsfriheten skyddas också i Regeringsformen, en av de fyra grundlagarna i Sverige.
- **Alla ska ha rätt att klä sig som de vill:** Det är viktigt att värna om allas rätt att få bestämma själva hur de vill klä sig. I många olika samhällen, kulturer och religioner finns det normer om hur vi ska klä oss, inte klä oss, täcka eller visa vissa kroppsdelar eller hår. Normer om stil och klädsel oavsett om det är "påklädd" eller "avklädd" kan det kännas ofrivilligt och påtvingat, för många är det frivilligt och ett sätt att uttrycka sin identitet.
- **Inskränkning/diskriminering av religionsfrihet:** Vi vet att klädsel som kopplas samman till religion många gånger blir föremål för diskussion med rasistiska åsikter. Det händer att skolor och myndigheter försöker inskränka religionsfriheten. År 2022 fastslog Högsta förvaltningsdomstolen att en kommun i Skåne stred mot Religionsfrihetslagen när de 2019 förbjöd hijabkommunens förskolor och grundskolor. År 2022 bedömde Diskrimineringsombudsmannen ett fall av diskriminering från en kommun i Norrland som hade nekat en kvinna fortsatt arbete inom hemtjänsten på grund av att hon bar slöja. Kommunen betalade diskrimineringsersättning till kvinnan om 70 000 kr.

Fråga 5

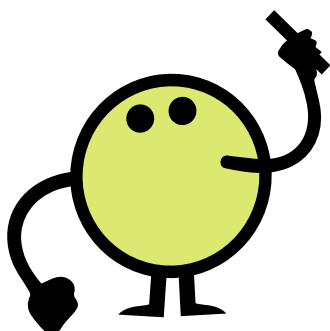
Rasism är när människor behandlas sämre beroende på deras hudfärg, religion eller etnicitet, sant eller falskt?

Svar: Sant

Följ upp svaret och prata om nedan:

Du kan ställa frågor för att uppmuntra samtal med deltagarna. Exempelvis "Har ni pratat om rasbiologi i skolan?", "Visste ni att Sverige varit delaktig i sådan felaktig vetenskap?".

- **Rasism:** Det är en ideologi som bygger på att vissa människor anser sig vara värda mer och är bättre än andra människor som baseras på föreställningar om hudfärg, religion och etnicitet.
- **Rasbiologi:** Bygger på ovetenskapliga idéer om att människors biologiska och genetiska egenskaper kan kopplas till våra sociala, fysiska och psykologiska egenskaper. Exempelvis har den svenska Carl von Linné bidragit till rasbiologiska idéer genom sina publikationer "Systema naturae" där han bland annat delade in växter och djur i grupper och senare även delade in människor/homo sapiens i grupper som knyts till olika karaktärsdrag. I början av 1900-talet hade Sverige ett rasbiologiskt institut i Uppsala. Rasbiologiska idéer har inte kunnat bevisas vetenskapligt och idag är det allmänt känt, trots det lever vissa föreställningar kvar som präglar och upprätthåller rasism i samhället.
- **Ras:** Det är inte så vanligt än att prata om begreppet "ras" i Sverige men det används oftare i engelska språket när vi pratar om sociala orättvisor kopplat till rasism. Begreppet syftar inte på rasbiologi utan snarare de efterlevande sociala föreställningarna och rasistiska stereotyper som påverkar människor dagligen genom kränkningar, diskriminering och samhällseliga, ekonomiska orättvisor.

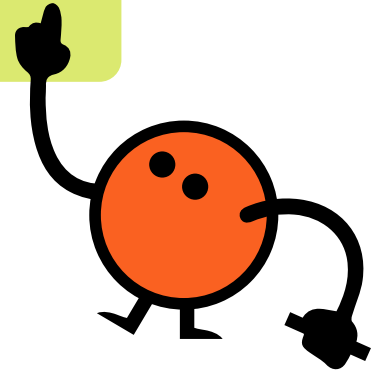
Skriv upp vilka ord ni pratar om på tavlan, det underlättar deltagarnas fokus om vad ni pratar om.

Repetition: lagar, rasism & normer

Anvisningar som du kan läsa upp för gruppen:

Jag kommer att läsa upp frågor och flera alternativa svar. Det kan finnas fler än ett rätt svar på frågorna. Du kryssar för de svar som du vet eller tror är rätt. Efter varje fråga har du möjlighet att repetera eller introducera ord och förklara dem.

Tips! Kolla av med deltagarna efter varje fråga om det dykt upp några funderingar kring orden eller frågorna.

Fråga 1

Vilken lag beskrivs?: "Alla har rätt att uttrycka sig fritt, men det får inte innebära skada, kränkningar och diskriminering mot andra."

Svarsalternativ:

- A - Hets mot folkgrupp.
- B - Yttrandefrihetsgrundlagen.
- C - Diskrimineringslagen.

Rätt svar: Yttrandefrihetsgrundlagen

Repetera tillsammans med deltagarna:

Innebörden av yttrandefrihetsgrundlagen (se Sant eller falskt quiz).

Fråga 2

Vilken lag beskrivs?: "Lag som förbjuder hot eller andra brott mot person eller grupper baserat på deras etnicitet, religion, sexuell läggning eller könsidentitet."

Svarsalternativ:

- A - Hets mot folkgrupp.
- B - Yttrandefrihetslagen.
- C - Barnkonventionen.

Rätt svar: Hets mot folkgrupp

Repetera tillsammans med deltagarna:

Innebörden av Hets mot folkgrupp (se Sant eller falskt quiz).

Fråga 3

Vilken lag beskrivs?: "Lag som fastställer rättigheter för alla under 18 år, såsom rätt till utbildning, åsiktsfrihet och att inte diskrimineras."

Svarsalternativ:

- A - Religionsfrihetslagen.
- B - Hatbrott.
- C - Barnkonventionen

Rätt svar: Barnkonventionen

Repetera tillsammans med deltagarna:

Innebörden av Barnkonventionen (se Sant eller falskt quiz).

Fråga 4

Vem på skolan ansvarar för att skydda elever från rasism och diskriminering?

Svarsalternativ:

A -	Lärare	E -	Socialpedagoger
B -	Elever	F -	Elevassistenter
C -	Kurator	G -	De som städar och lagar maten
D -	Rektorn		

Rätt svar: Alla utom (B) Elever. Det är vuxna som har ansvar att Barnkonventionen följs och att elever inte utsätts för rasism och diskriminering.

Repetera tillsammans med deltagarna: Elever har ett solidariskt ansvar för varandra, att bidra till en trygg och respektfull skolmiljö. Enligt skollagen ska varje skola ha en anti-mobbningpolicy som är stöd att dokumentera, förebygga och hantera kränkande behandling och mobbning i skolan. Fråga deltagarna: "Vad kan ni elever göra för att bidra till en schysst och trygg skolmiljö?".

Fråga 5

Vad är rasism?

Svarsalternativ:

A -	När någon är elak och säger fula ord till någon pga hudfärg, religion eller etnicitet.	C -	Att många människor inte får ett jobb som de är kvalificerade till pga fördomar om deras namn.
B -	Någon blir diskriminerad, behandlas sämre på grund av vad hen pratar för språk.	D -	När media beskriver en folkgrupp som enbart positiv och en annan folkgrupp som negativ och sämre.

Rätt svar: Samtliga, A, B, C och D.

Repetera tillsammans med deltagarna: Svarsalternativ (A) och (b) handlar om vardagsrasism, rasism som sker individer emellan. Svarsalternativ c och d handlar om strukturell rasism, mönster av rasism i samhället hos myndigheter och institutioner (se Etnicitet & rasism).

Fråga 6

Normer är...

Svarsalternativ:

A - ...oskrivna regler

B - ...likadana överallt och förändras
inte

C - ...negativa när de begränsar vilka
vi är och vill vara

D - ...korrekta stereotyper om hur vi
ska se ut utifrån vilket land vi är födda i

Rätt svar: A och C

Följ upp svaret och prata om nedan:

- Om alt. a och (B) fråga deltagarna: "Oskrivna regler om vad?". Repetera att det handlar om förväntningar om hur vi ska vara, klä oss och bete oss. Samt att normer förändras i tid och rum, d.v.s. sammanhang.
- Om alt. (C) fråga deltagarna: "Vad var skillnaden på neutrala och begränsande/negativa normer?. Repetera att när normer gör att vi känner rädsla eller inte vågar vara oss själva fullt ut, vara med den vi tycker om, m.m. blir de begränsande och negativa för oss.
- Om alt. (D) fråga deltagarna "Vad betyder ordet korrekt?", "Vad betyder ordet stereotyp?". Repetera att ni pratat om normer om svenskhet och att stereotyper/föreställningar om hur vi ser ut utifrån vilket land vi är födda i inte behöver stämma/vara korrekta. Stereotyper kan också vara rasistiska och bära på förlegad syn på människors olika ursprung kopplade till egenskaper och personlighet, som snarare är socialt inlärd beteenden än biologiska och ärftliga (se Normer).

ÖVNINGAR MED RÖRELSE I RUMMET

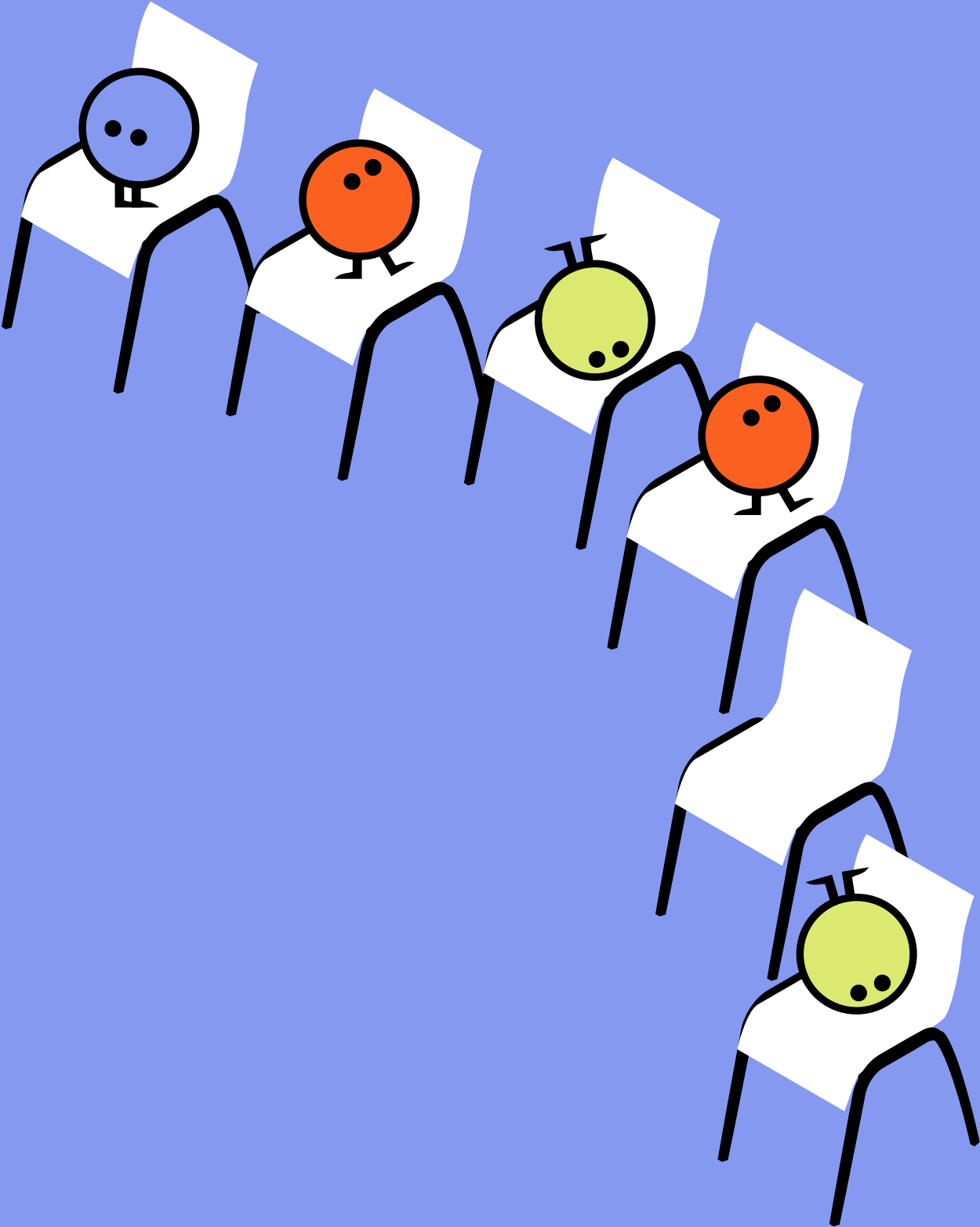
Vi använder tre olika interaktiva övningar som gör att deltagarna rör sig i rummet samtidigt som att övningen öppnar upp för olika samtal med deltagarna. Vi tycker det är viktigt att blanda moment på tavlan och övningar med rörelse i rummet för att behålla deltagarnas fokus och intresse. Anvisningar för varje övning följs av material med påstående/situationer som kan kopieras och anpassas för hur du vill utföra övningen.

Heta stolen

Heta stolen går ut på att du läser påståenden högt och att deltagarna ska byta stol när de håller med påståendet. Håller en deltagare inte med så sitter den kvar på sin stol. Ställ gärna följdfrågor efter att deltagarna valt att byta stol eller sitta kvar, för att utforska deltagarnas idéer och tankar. Ställ max två följdfrågor efter ett påstående, eftersom att ställa för många frågor kan skapa många tankar och leda till förvirring.

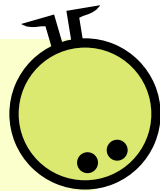
Tips! Tänk på att ställa fram några extra tomma stolar om det är få som vill byta stol.

Börja med några påståenden som är enkla (exempelvis de två första i listan på nästa sidan) för att säkerställa att deltagarna förstått instruktionerna, sedan kan du fortsätta med påståenden som har fokus på att väcka tankar och funderingar om olika situationer, beteenden och värderingar. Påståendena till heta stolen finns på nästa sida.

ÖVNING: HETA STOLEN

- Godis är bättre än glass
- Sommar är bättre än vinter
- Det är lätt att säga vad man tycker
- Det är svårt att säga emot om någon är dum
- Det är modigt att tycka annorlunda än andra
- Man ska säga ifrån, säga stopp, när någon blir retad eller hamnar utanför
- Skolor ska prata mer om barns rättigheter
- Det är bra att prata med en vuxen om någon blir retad
- Det är viktigt att alla får prata lika mycket och att det är rättvist i klassrummet
- Det är inte okej att säga något dumt om var en person kommer ifrån
- Vissa blir mer orättvist behandlade än andra
- Det är viktigt att vara kritisk till nyheter och sociala medier
- Det är okej att skämta om vad en person tror på för religion
- Alla har rätt att klä sig som man vill
- Det är inte ok att säga något taskigt om en persons hudfärg
- Det är okej att skämta om andra grupper än sin egen
- Man ska alltid följa lagar och vad myndigheter säger utan att ifrågasätta
- Skolor pratar för lite om rasism
- Alla har rätt att tro på vilken religion man vill och att inte tro på någon alls
- Vuxna gör mycket för att stoppa rasism i samhället
- Om polisen stoppar mig utan att jag är misstänkt för brott, är det bäst att vara tyst
- Vuxna borde lyssna mer på barns åsikter
- Det är viktigt att barn får vara med och bestämma
- Det är spännande att höra vad andra tänker
- Det här var en rolig övning

Någon gång under övningen gör vi en lista på tavlan med hjälp av deltagarna om personer eller aktörer de kan vända sig till när de behöver prata med någon eller söka information. Det passar till exempel att göra listan efter påståendet: "Det är bra att prata med en vuxen om någon blir retad".

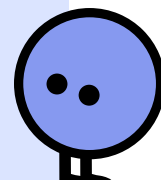
Fråga deltagarna vilka de tycker att en kan prata med eller kontakta om något har hänt, eller en vill prata med någon eller har funderingar om sig själv eller en kompis. Hjälp deltagarna med följdfrågor såsom "Vilka finns det i skolan att prata med?", "Finns det kontakter på internet eller som en kan ringa anonymt?" etc.

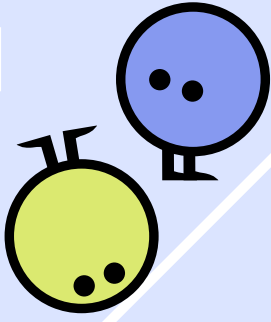
Låt gärna listan stå kvar på tavlan

DEM KAN JAG PRATA MED?

- Lärare
- Skolkurator
- Rektorn
- Föräldrar/vårdnadshavare
- Kompisar
- Vuxna en litar på
- Malmö mot diskriminering
- BRIS 116 111
- Ungdomsmottagningen
- Socialtjänsten
- BUP
(Barn och ungdomspsykiatri)
- Polisen 114 14
- rfsu.se
- killar.se
- ungasjourer.se
- umo.se
(ungdomsmottagning på nätet)
- youmo.se
(umo på flera språk)

1

2

4

3

Fyra hörn

Fyra hörn går ut på att du ska lägga fyra papper med siffrorna 1, 2, 3 och 4 i fyra olika hörn i rummet. Berätta att du ska läsa olika scenarier högt med fyra olika alternativ på hur deltagarna kan hantera situationen. Visa gärna scenarier och alternativ på storbildsskärm så deltagarna kan följa med i text eller läsa själva. Deltagarna ska fundera på vilket alternativ de hade valt eller kan tänka sig välja och ställa sig i respektive hörn för det alternativ de valt. Efter att alla har gjort sitt ställningstagande kan du ställa max 2 följdfrågor kring deltagarnas val, t.ex. "Varför valde du detta alternativ?" eller "Hur tänkte du när du ställde dig här?" för att öppna för diskussion. Efter varje scenario ska deltagarna ställa sig i mitten igen för nästa scenario.

Tips! Påminn deltagarna att det inte finns rätt eller fel svar, och att de ska välja utifrån sina egna tankar och inte vad kompisarna väljer. Det är också helt okej att ångra sitt val och flytta sig till ett annat alternativ.

Börja gärna med enkla scenarion som deltagarna kan relatera till och lätt föreställa sig hända i sin vardag, exempelvis ett scenario i skolan eller tillsammans med kompisar. Sedan kan du fortsätta med allvarigare scenarion som har fokus på att väcka tankar och funderingar kring hur våld används, solidaritet, empati och olika beteenden som kan ha stor påverkan på individen och samhället. Här finns det utrymme att diskutera bland annat övervåld och rasprofilering och koppla tillbaka till strukturell rasism.

Tips! Se till att "Eget alternativ" byter siffra med varje nytt scenario så att deltagarna får röra på sig, vi har sett en tendens att deltagarna ibland stannar kvar på "eget alternativ" och sagt att de inte "orkar flytta på sig"

ÖVNING: FYRA HÖRN

Du står i matsalskön för att ta lunch. Bakom dig står två elever från din klass/parallellklass. Du hör den ena eleven A säga argt till den andra eleven B "Dra hem till ditt land". Du ser hur den andra eleven blir ledsen. Vad gör du?

1. Du frågar B om den är okej
2. Du vänder dig om och skriker tillbaka till A: "Dra hem till ditt land själv!"
3. Eget alternativ
4. Du frågar A: "Varför säger du så?"

Du sitter på rasten med en kompis och kollar på Tik-Tok videos. Det kommer upp en video där en influencer säger att en folkgrupp i Sverige är sämre än andra och att de inte vill jobba. Vad gör du?

1. Du säger till kompisens att du inte håller med
2. Eget alternativ
3. Du säger inget, utan scrollar vidare
4. Du trycker på "Anmäl video" och blockerar kontot

På lektionerna tar läraren alltid närvaron genom att ropa upp varje elevs namn. Du har börjat märka att en lärare på skolan ofta uttalar vissa elevers namn fel och blandar ihop flera namn. Läraren skrat- tar och säger att "äsch jag kan inte lära mig era konstiga namn, de är ju inte svenska namn haha". Vad gör du?

1. Du berättar för en annan lärare/vuxen på skolan om lärarens beteende
2. Du börjar uttala lärarens namn fel
3. Eget alternativ
4. Du gör ingenting

På rasten i skolan pratar du med dina kompisar på ett annat språk än svenska med varandra. En lärare går förbi och snäser åt er att "vi är faktiskt i Sverige, prata svenska!" Vad gör du?

1. Ni går till rektorn eller en annan lärare och berättar vad som hänt
2. Snäser tillbaka: "vi har faktiskt rast och rätt att prata vilket språk vi vill!"
3. Eget alternativ
4. Ni börjar prata på svenska

Ni har haft politiska val i skolan, där alla fått rösta på olika partier. Den dagen är det spänd stämning på skolan och på rasterna. Folk ropar olika politiska budskap, vissa rasistiska, vissa inte. Nästa dag när du kommer till skolan ser du att någon har klottrat hakkors och skrivit n-ordet på väggar och bänkar. Vad gör du?

1. Du gör ingenting
2. Du suddar bort orden på bänkar och väggar du går förbi
3. Eget alternativ
4. Du tar foton och visar för en vuxen på skolan

På rasten ser du en ring med personer, det är något som händer. Du går fram och tittar, två personer står i mitten. Du hör person A säga "du borde åka hem till ditt land, ingen vill ha dig här!". Person B svarar "du är rasist, låt mig vara". Det håller på att bli slagsmål. Vad gör du?

1. Du är tyst och står kvar och tittar
2. Du går och hämtar en vuxen på skolan
3. Du säger åt flera att ni bör ignorera och gå därifrån
4. Eget alternativ

Du är på ICA för att handla lite grönsaker. Du ser att en ordningsvakt följer efter en tjej i hijab. Hon ser ut att vara jämnårig med dig. Du tänker inte mer på det utan går till disken för att välja ut lite tomater. Plötsligt hör du hur en tjej i hijab skriker till. Du vänder dig om och upptäcker att ordningsvakten har brottat ner tjejen och anklagar henne för att ha snattat. Vad gör du?

1. Du tar fram telefonen och filmar ordningsvakten för att lägga upp på sociala medier
2. Du går och hämtar närmsta vuxna person
3. Du anklagar ordningsvakten för rasprofilering och förklarar att det aldrig är okej att använda våld
4. Eget alternativ

Det är flera som ser händelsen på ICA och det blir en stor scen. Många vill blanda sig i och situationen blir lite kaosig. Ordningsvakten skriker åt alla att gå därifrån. Det visar sig att tjejen inte alls har snattat något. Vad gör du?

1. Du stannar kvar och pratar med tjejen och frågar om hon vill ha hjälp
2. Du ringer polisen på egen hand och rapporterar om händelsen
3. Eget alternativ
4. Du slänger en tomat på ordningsvakten

Du hänger på fritidsgården med dina kompisar. Ett annat kompisgäng som brukar vara på fritidsgården sitter bredvid er. Ni hör hur de pratar om att "det har gått för långt i Sverige och gängkriminaliteten är invandrarnas fel". Vad gör du?

1. Du hoppar in i diskussionen och frågar vad de menar med att det är invandrarnas fel?
2. Eget alternativ
3. Du säger att det inte stämmer och kommer med eget argument
4. Du himlar med ögonen och signalera till din kompis att ni ska gå därifrån

Du hänger med kompisar på fritidsgården. Det kommer fram en annan kompis som säger att hen vill visa en rolig TikTok video. Videon är på en ståuppkomiker som skämtar nedsättande om andras kultur och religion. Vad gör du?

1. Du säger till kompisen att du inte tycker videon är rolig
2. Eget alternativ
3. Du säger inget, utan visar istället en gullig video på ekorrar
4. Du säger åt kompisen att "Anmäl videon" och blockerar TikTok kontot

Din kompis berättar att hen har en ny flickvän/pojkvän/partner och berättar för dig och dina kompisar att hen är så söt och har chokladbrun hudfärg och roligt och vilt lockigt hår, hen är så anorlunda och spännande. Vad gör du?

1. Du blir tyst
2. Du frågar varför din kompis pratar om sin nya partner på det sättet
3. Eget alternativ
4. Du säger att det är roligt att hen är kär men att det låter lite rasistiskt hur de pratar om sin nya flickvän/pojkvän/partner

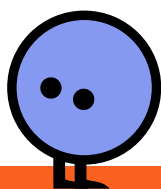
Stå på linjen

Stå på linjen går ut på att du läser påståenden högt och att deltagarna ska ta ställning till om de håller med påståendet eller inte. Visa gärna påståenden på storbildsskärm så deltagarna kan följa med i text eller läsa själva. Gör en "osynlig" linje i rummet, visa mellan vilka punkter antingen genom att ställa en stol som markerar var linjen börjar och slutar eller visa genom att själv ställa dig på den osynliga linjen. Ena änden av linjen ställer deltagarna sig om de "håller helt med" påståendet och andra änden av linjen ställer sig deltagarna om de "inte alls håller med" påståendet.

Linjen fungerar som en skala mellan dessa motpoler och deltagarna kan ställa sig varsomhelst på linjen, till exempel om en är osäker eller varken håller med eller inte, kanske en ställer sig i mitten av linjen. Om en deltagare håller mer med påståendet kan den ställa sig närmare punkten "håller med" på linjen.

Tips! Påminn dem att det inte finns rätt och fel svar. Och att det är helt okej att ångra sig och att flytta på sig.

Ställ gärna följdfrågor efter att deltagarna tagit ställning, för att utforska deltagarnas idéer och tankar. Ställ max två följdfrågor efter ett påstående, då för många frågor efter varandra kan skapa många tankar och leda till förvirring.

Håller helt med

Håller inte alls med

ÖVNING: STÅ PÅ LINJEN

- Fredag är bättre än måndag
- Chips är godare än glass
- Netflix 'n' chill är bättre än att festa och dansa
- Vi pratar om rasism i skolan
- Vi borde prata mer om rasism i skolan
- Vi pratar om orättvisor i samhället hemma
- Vissa blir mer orättvist behandlade än andra
- Om man ser någon vara ledsen ska man fråga hur personen mår
- Det är viktigt att det är rättvist i samhället
- Det är bra att bojkotta / sluta köpa av företag som stödjer orättvisor i världen
- Det är intressant att diskutera orättvisor i samhället
- Det är viktigt att vi lär oss barns rättigheter
- Om man har mycket pengar borde man skänka till andra som behöver/välgörenhet
- Alla har rätt att säga vad man tycker
- Man ska alltid säga vad man tycker
- En bra kompis håller alltid med vad jag tycker
- Det är fel att det är lättare att få ett jobb beroende på ens namn
- Det är okej att skämta om andra grupper än sin egen
- Man ska ha åsikter om allt
- Det är aldrig okej att använda fysisk våld
- Det var roligt att ta ställning i denna övningen

MOMENT PÅ TAVLAN

Våra moment på tavlan är mer föreläsande och stillasittande för deltagarna. Det behöver inte innebära en tyst deltagargrupp utan dessa moment ger möjligheter till samtal med deltagarna. För att uppmuntra samtal kan du tänka på att ställa frågor och kolla av med gruppen om de har förstått olika ord och om de har egna exempel. Var öppen med att du inte vet allt och att de sitter på mycket kunskap och erfarenheter.

Tips! Om det dyker upp ord eller frågor du själv är osäker på, var öppen med att du inte vet svaret och i mån av tid kan du säga att du ska kolla upp och återkomma exempelvis efter pausen.

Etnicitet & rasism

De tre begreppen som är centrala när vi vill öka förståelse och kunskap om rasism är: *etnicitet*, *vardagsrasism* och *strukturell rasism*. Det går att prata om ett begrepp i taget eller låta dem följa efter varandra.

Tips! Om ett begrepp dyker upp i en fråga från en deltagare eller tas upp i en annan övning, exempelvis när en pratar om diskrimineringsgrunderna i quizet sant eller falskt, kan du gå över till att göra moment på tavlan.

ETNICITET

Var man kommer ifrån

Historia

Kultur

Traditioner

Språk

Religion

Hudfärg

Etnicitet

Anvisningar som du kan läsa upp för gruppen:

När vi pratar om rasism finns det många olika ord och begrepp, vissa är lätta att förstå och andra lite svårare. Men ett viktigt begrepp som täcker flera saker som kan ha betydelse för när folk diskrimineras på grund av rasism är ordet "etnicitet".

Skriv upp "ETNICITET" på tavlan och fråga gruppen vad de tror att ordet betyder. Vanliga svar är: "var man kommer ifrån", "ursprung" eller "hudfärg". Skriv upp deltagarnas svar på tavlan.

Förklara begreppet: Etnicitet handlar om många olika saker och sociala aspekter hos oss människor, det kan handla om grupp tillhörighet och att dessa personer känner samhörighet. Till exempel en gemensam historia, vilket kan skapa känsla av att tillhöra samma etniska grupp. Det handlar om mer än bara hudfärg eller var man kommer ifrån.

Uppmuntra samtal med deltagarna: Du kan fråga gruppen om de har fått en ny kompis som de vill lära känna och är nyfikna på vad de har för etnisk tillhörighet, vad kan ni fråga eller titta efter? Vad är det vi menar när vi säger "var en person kommer ifrån"?

Hjälp deltagarna att få upp flera av orden på tavlan: historia, språk, kultur, traditioner, ansiktsdrag, kläder, musik, dans, konst, mat, nationalitet, hudfärg, religion, namn.

OBS! Det kan komma upp svar och frågor om gener och biologiska egenskaper. Här kan du svara att en persons etniska tillhörighet många gånger stämmer överens med ens föräldrars etnicitet, men behöver inte alltid göra det. Betona att etnicitet handlar mer om sociala och relationella saker mellan människor än genetiska och biologiska.

Vi kan ha flera etniciteter: En person kan vara född och uppväxt i ett annat land än sina föräldrar eller släktingar och till exempel uppleva att den har flera etniciteter. Det är bara du själv som kan bestämma vad du känner dig som.

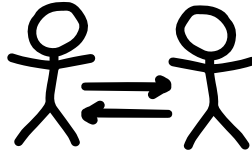
Här finns möjligheter att ta upp kunskap om ursprungsbefolkningar och hur etniska minoriteter blir och har blivit förtryckta med statens lagar och förbud både i Sverige och andra länder. Ta gärna nutida exempel för att visa att det inte bara hänt i historien.

händer varje dag

händer överallt i skolan,
affären, på stan

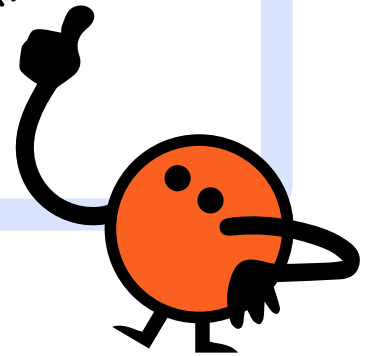
WARDAGSRASISM

var kommer du ifrån
egentligen?

verbala kränkningar,
kommentarer och hot

Individer emellan

Vardagsrasism

Anvisningar som du kan läsa upp för gruppen:

Det finns olika former av rasism och de kan ske och upplevas på många olika sätt och nivåer. Ett ord för en form av rasism är "vardagsrasism".

Skriv upp "WARDAGSRASISM" på tavlan och fråga gruppen vad de tror att ordet betyder. Vanliga svar är: "rasism i vardagen". Skriv upp deltagarnas svar på tavlan.

En kort beskrivning av begreppet: "Vardagsrasism är rasism som händer där vi lever våra vardagliga liv." Ibland förklaras också som mikro-aggressioner **(se Vår antirasistiska ordlista 9).**"

Uppmuntra samtal med deltagarna:

Du kan fråga gruppen om var, vilka platser de tror att vardagsrasism händer – vanliga svar är: "skolan", "på jobbet", "på stan" och "hemma". Skriv upp svaren på tavlan. Här brukar vi tillsammans med deltagarna komma överens om att rasism kan hända "överallt".

Ta upp och diskutera följande ord som relaterar till olika exempel ni pratat om; intention, mikroaggressioner, exotifiering, ras, rasprofilering, internaliserad rasism, kulturell appropriering, rasifiering.

Du kan fråga gruppen om de har exempel på hur vardagsrasism kan se ut. Skriv upp svaren på tavlan. Ge även exempel på olika beteenden och uttalanden som kan kopplas till rasism, t.ex:

- verbala kränkningar och elaka kommentarer
- kommentarer som "vad bra svenska du pratar"
- hot om våld
- frågan "var kommer du ifrån egentligen?"
- att bli ignorerad och utfryst

Förklara begreppet: Vardagsrasism kan...

- (1) ...ske individer emellan
- (2) ...hända varje dag och
- (3) ...hända överallt

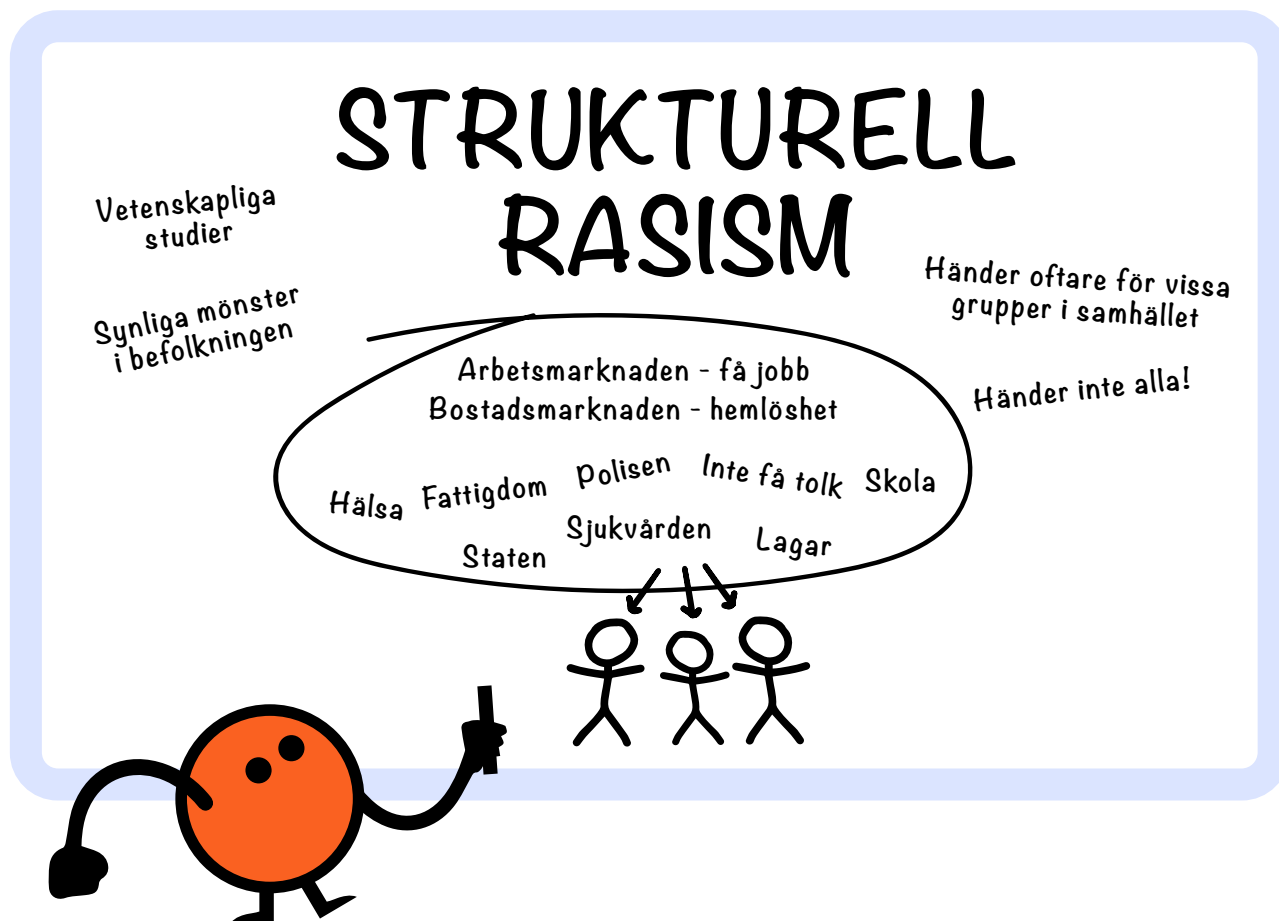
Det finns ingen "positiv rasism", även om en person tänker att den ger en komplimang kan det uppfattas rasistiskt. Vardagsrasism är bundet till sitt sammanhang och kontext, det vill säga vem som säger vad, vilken plats det sker på, är det något som händer upprepade gånger. En och samma händelse kan upplevas på olika sätt.

Poängtera: *Många gånger gör människor rasism, alltså genom att begå rasistiska handlingar omedvetet eller utan en elak intention. Syftet med att prata om rasism är inte att peka ut vem som är rasist eller inte. Utan hur kan vi hjälpa och stötta varandra att inte göra rasism.*

Om intention

Vi brukar ta upp diskussionen om intention genom att ställa frågan: "Spelar det någon roll om en person som sagt något rasistiskt menade illa eller inte?". Här kan vi föra samtal om att en person som blivit utsatt för rasism eller annan diskriminering äger sin upplevelse och känsla. Det kan vi inte ta ifrån någon annan och därför spelar det ingen roll vilken intention den andra personen hade, det kan göra illa och få negativ konsekvens ändå. Vidare kan vi fråga: "Vad kan jag göra om någon säger till mig att jag sagt något rasistiskt?". Här kan vi föra samtal om att ta ansvar för sina handlingar och uttalanden, hur kan vi säga förlåt på olika sätt samt att vi kan ta ansvar genom att ta till oss kunskap vi saknar genom olika media såsom böcker, poddar, film och dokumentärer med flera.

Påminnelse! *Det är också viktigt att ha förståelse för att den som blivit utsatt inte ska behöva förklara sig. Hen bär inte ansvaret för att förklara och ska kunna bearbeta sina känslor utan att känna att det är deras "jobb" att undervisa eller trösta den som har sagt något fel.*

Strukturell rasism

Anvisningar som du kan läsa upp för gruppen:

Det finns olika former av rasism och de kan ske och upplevas på många olika sätt och nivåer. Ett ord för en form av rasism är "strukturell rasism".

Skriv upp "STRUKTURELL RASISM" på tavlan. Fråga gruppen vad de tror att ordet "struktur" betyder – vanliga svar är: "stadig grund för en byggnad" eller "struktur som att planera" eller "system". Skriv upp deltagarnas svar på tavlan.

En kort beskrivning av begreppet: "Strukturell rasism är att vi ser mönster av vardagsrasism som händer upprepade gånger att de upprätthåller rasistiska stereotyper på grupp- och samhällsnivå".

Uppmuntra samtal med deltagarna: Berätta att det kan handla om staten och myndigheter i samhället. Du kan fråga gruppen om de har några exempel på viktiga myndigheter eller institutioner i samhället – vanliga svar är: "skola, sjukvård, polis". Skriv upp på tavlan.

Förklara begreppet: "Strukturell rasism är mönster och system av rasism i samhället, det innebär att vissa etniska grupper utsätts mer än andra för rasism. Strukturell rasism ser vi bland annat i statistik på befolkningsnivå och i forskningsstudier. Strukturell rasism har en lång historia och därför har idéer om att vissa grupper är mindre värda och behandlas sämre än andra grupper kunnat "rota" sig djupt och skapa system som lever kvar ända tills idag i våra samhällen och i hela världen".

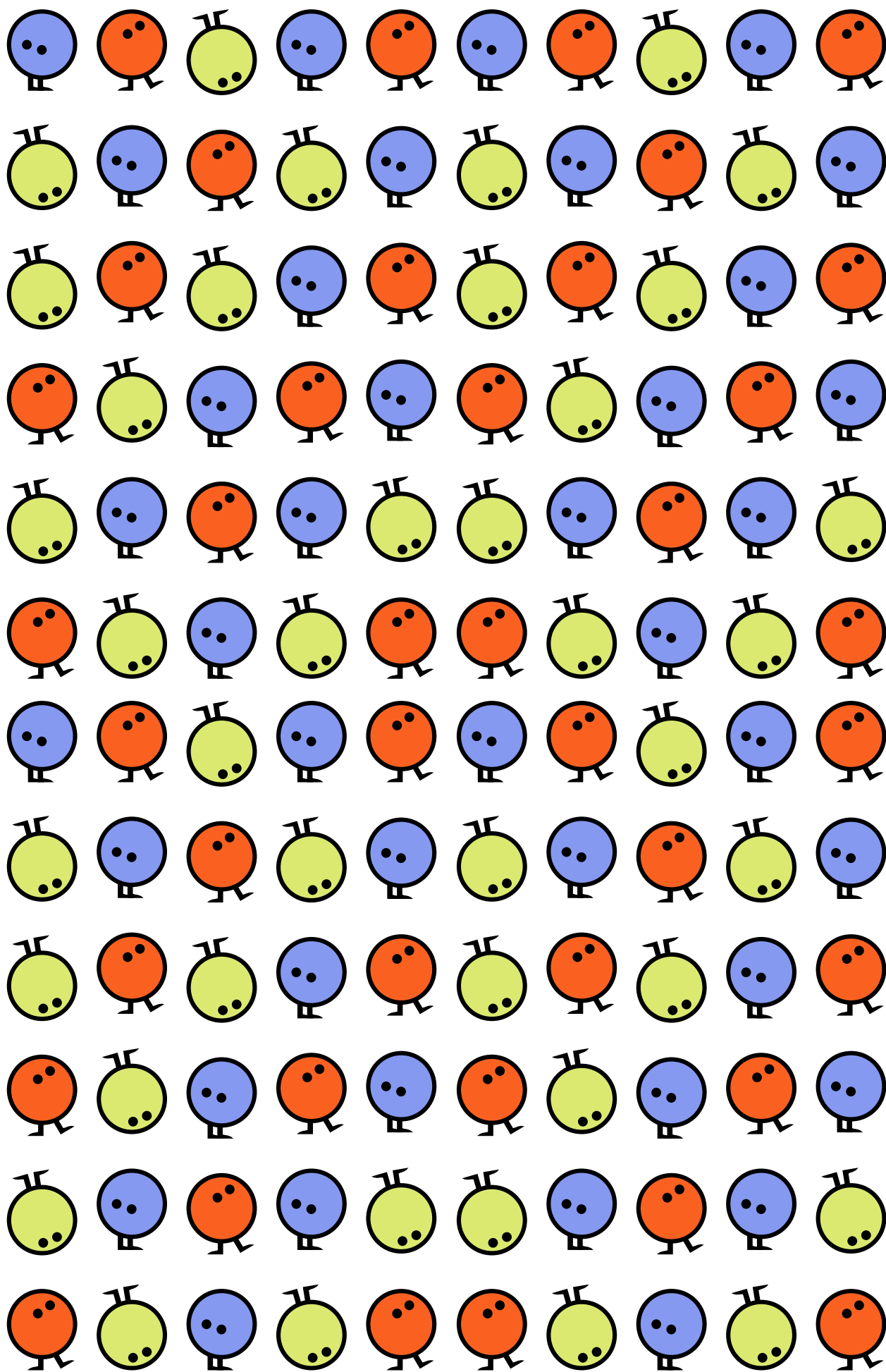
För att deltagarna ska förstå hur strukturell rasism kan se ut genom kedjereaktioner av händelser frågar vi gruppen:

- Varför går man i skolan? – Vanliga svar: "För att få utbildning"
- Vad kan en utbildning leda till? – Vanliga svar: "Jobb"
- Varför vill man ha ett jobb? – Vanliga svar: "Pengar"
- Vad händer om en grupp i samhället som har exempelvis liknande namn, hudfärg eller religion, har svårare att få jobb? – Vanliga svar: "De blir fattiga, hemlösa"
- Pengar för mat och boende behöver alla, vad kan hända om en individ blir utstött från samhället, inte får jobb? – Vanliga svar: "Den blir kriminell"

Tror ni att kommunen har satsat mycket pengar på er skola? Och tror ni att det är likadant överallt, hur mycket pengar olika skolor får i en kommun?

Många barn och unga får tolka till sina föräldrar hos sjukvården till exempel.

Vardagsrasism upprätthålls genom strukturell rasism och vice versa

EXEMPEL PÅ STRUKTURELL RASISM I OLIKA SAMHÄLLELIGA INSTITUTIONER:

Staten

När staten sätter förtryckande lagar som diskriminerar vissa etniska grupper och inskränker deras mänskliga rättigheter. Här kan du nämna några exempel: samer i Sverige, apartheidssystem i Sydafrika och nutida Västbanken i ockuperade Palestina. Det är viktigt att vara kritisk till lagar som tillsätts av stater, oavsett vilka som är ledande politiker betonas att nya lagar ska skapa positiv förändring och inte att de kommer förtrycka och diskriminera vissa grupper. Därför behöver kritiska diskussioner föras om vilka som påverkas av lagarna och vilka inte påverkas i praktiken i koppling till forskning och undersökningar.

Historiska lagar har begränsat samers rättigheter och självbestämmande. Lappkodicillen (1751) reglerade renskötsel över gränser men ökade statens kontroll¹². Rennäringslagen (1886, 1928, 1971) definierade samisk identitet utifrån renskötsel, vilket exkluderade många samer¹³. Nomadskolelagen (1913–1962) segregerade samiska barn och ledde till språkförlust och kulturförtryck¹⁴. Nutida lagstiftning begränsar fortfarande samiska rättigheter. Rennäringslagen (1971) gynnar rensköttande samer men exkluderar andra. Mineral- och skogslagar tillåter exploatering av samiska marker utan samtycke. Dessutom har Sverige ännu inte ratificerat ILO 169, vilket innebär att samers landrättigheter inte är fullt erkända^{15,16}.

"Angiverilagen" är ett omstritt förslag inom Tidöavtalet som kan tvinga offentliganställda, som lärare och vårdpersonal, att rapportera papperslösa till myndigheter. Detta kan underminera förtroendet i skolan, vård och omsorg, samt avskräcka papperslösa från att söka hjälp. FN och människorättsorganisationer varnar för allvarliga konsekvenser, särskilt för barns rättigheter. Lagen är ännu inte införd och debatten är pågående.

I november 2024 granskade Dagens Nyheter¹⁷ polisens utvärdering av den första visitationszonen i Hageby, Norrköping. Polisen genomförde 380

kroppsvsitationer och 40 husrannsakingar i fordon. Enligt DN utelämnade polisen information som indikerade att insatsen hade begränsad brottsförebyggande effekt. En central borttagen uppgift var att 93 % av de kontrollerade hade "utländskt utseende", varav cirka hälften var kända av polisen sedan tidigare. Av de som kontrollerades som hade "svenskt utseende" var 79 % redan kända av polisen. Det innebär att personer som hade "utländskt utseende" vid denna operation blev misstänkliggjorda i mycket högre utsträckning än personer med "svenskt utseende".

Sjukvård

När en blir nekad vård på grund av rasistiska föreställningar om ens etniska grupp, eller nekas tolk som en har rätt till och barn får tolka till sina föräldrar.

En rapport av Socialstyrelsen 2018¹⁸ visar att verksamheter inom socialtjänst och hälso- och sjukvård i 29 svenska kommuner använder minderåriga barn och anhöriga som tolkar i vissa situationer. En kortdokumentär från Sveriges Radio 2016¹⁹, baserad på en undersökning med 400 elever i invandratäta områden, visar att sju av tio barn svarade att de någon gång översatt åt sina föräldrar eller anhöriga och många gör det regelbundet.

En studie om rasism i svensk sjukvård²⁰ visar att vissa minoritetsgrupper beskrivs med rasistiska stereotyper och bemöts med misstro, vilket kan resultera i sämre vård och mindre omsorg

Skola och fritid

När kommunen bestämmer att ge mer resurser på skolor och fritidsgårdar i vissa områden och ekonomiskt försummar andra områden.

Barnombudsmannens rapport från 2021²¹ visar att skolan är en av de vanligaste platserna där barn upplever och utsätts för rasism. Intervjuade barn

¹² Samer.se. [2025-03-21] <https://www.samer.se/3604>

¹³ Riksdagen. (1971). Rennäringslag (1971:437): [2025-03-21] https://www.riksdagen.se/sv/dokument-och-lagar/dokument/svensk-forfattningssamling/rennaringslag-1971437_sfs-1971-437

¹⁴ Samer.se. [2025-03-21] <https://www.samer.se/2565?s=85>

¹⁵ Samer.se. (2015). ILO 169 – en konvention om urfolks rättigheter. Hämtad från <https://samer.se/2192>

¹⁶ SVT (2024): [2025-03-21] <https://www.svt.se/nyheter/sapmi/fn-rapportoren-chockad-over-sveriges-agerande>

¹⁷ Cato, C. (2024-11-05). Utländsk bakgrund utelämnat i rapport om säkerhetszonen i Norrköping. Dagens Nyheter. Tillgänglig [2025-02-21]: <https://www.dn.se/sverige/utlandsk-bakgrund-utelamnat-i-rapport-om-sakerhetszonen-i-norrkoping/>

¹⁸ Socialstyrelsen (2018) Barn och andra anhöriga som översätter och medlar inom socialtjänst och hälso- och sjukvård.

nämner att de upplever en hård rasistisk jargong och att rasistiskt språkbruk har normaliserats. En undersökning från 2019 visar att 3,6 % av elever med svensk bakgrund och 17,3 % av elever med utländsk bakgrund i årskurs 9 utsatts för brott på grund av sin bakgrund. Motsvarande siffror på grund av religion var 1 % för svensk bakgrund och 11,9 % för utländsk bakgrund.

En studie om ungas fritid i Malmö 2023²¹ visar att rika områden får mer aktivitetsbidrag till föreningar som tillhandahåller fritidsaktiviteter. När aktivitetsbidraget beräknas per boende framkommer att barn och unga i åldern 4-25 år som är boende i Limhamn-Bunkeflo får 153 kr/boenden och i Fosie-Hermodsdal får 70 kr/boende.

Arbetsmarknad och bostadsmarknad

När en grupp i samhället har svårare än andra grupper att få ett jobb eller en bostad som de söker på grund av rasistiska föreställningar om deras namn eller bakgrund.

*Diskrimineringsombudsmannens forskningsöversikt 2012*²³ visar att flera studier undersökt rasistisk diskriminering i rekryteringsprocesser i Sverige. En vanlig metod är att studera hur sannolikheten att bli kallad till intervju påverkas av faktorer som namn, kön, ålder och kvalifikationer. I en studie skickades 5 636 fiktiva jobbansökningar till 3 325 svenska arbetsplatser. Resultatet visade att ansökningarna med arabisk klingande namn jämfört med svensk klingande namn, trots likvärdiga eller högre kvalifikationer och kompetens, blev bortvalda i rekryteringsprocessen.

Länsstyrelsens rapport 2018²⁴ visar att antisvart rasism påverkar den svenska arbetsmarknaden. För afrosvenskar ökar arbetslösheten desto högre utbildning efter gymnasiet i jämförelse med den övriga befolkningen där arbetslösheten minskar i takt med högre utbildningsnivå. Afrosvenskar med chefspositioner har också betydligt lägre lön än personer med chefspositioner som tillhör den övriga befolkningen.

Polis och ordningsvakter

När poliser och ordningsvakter använder rasprofilering och beteenden som diskriminerar vissa

etniska grupper mer än andra. Studier har visat att det finns strukturell rasism inom polismyndigheten och ordningsvaktbolag. Det betyder inte att alla poliser och ordningsvakter är rasistiska, gör fel eller diskriminerar.

*Brå har i sin rapport 2023*²⁵ undersökt polisens arbete med profilering i Sverige med fokus på etnisk diskriminering, d.v.s "rasprofilering". Resultaten visar att unga män med utländsk bakgrund oftare misstänks för narkotikabrott. Det framgår också att personer med ursprung i Afrika och Sydostasien ofta misstänks felaktigt och polisen hade betydligt oftare rätt i sina misstankar om narkotikainnehav gällande personer med ursprung i Norden än tidigare nämnda grupper.

Fattigdom, utanförskap och kriminalitet

När strukturell rasism pågår i olika samhälleliga institutioner kan det leda till fattigdom, utanförskap och i vissa fall kriminalitet. Utifrån den strukturella rasismen kan vissa grupper ha högre risk att hamna i utanförskap på olika sätt. Du kan också nämna att samhällsdebatter kan riskera att förstärka rasistiska stereotyper genom att inte diskutera alla bakomliggande orsaker till fattigdom och kriminalitet om det bara fokuseras på straff och polisiära åtgärder, medan socialt förebyggande arbete försummas. Du kan poängtera att när vissa grupper och bostadsområden misstänkliggörs och beskylls för samhällets misslyckanden riskerar det att skapa sociala slitningar i samhällets sammanhållning, misstro, rädsla och känslor av "vi och dom".

*I avhandlingen Race and Order (2020)*²⁶ diskuteras hur strukturell rasism och aktuell kriminalpolitik i Sverige påverkar relationen mellan polis och medborgare. Forskaren Mulinari belyser hur polis och ordningsvaktens arbete kan leda till överkontroll av vissa grupper och bostadsområden, vilket skapar misstro till rättsväsendet och bidrar till att upprätthålla sociala ojämlikheter och hierarkier kopplade till rasism.

¹⁹ Tendens (2016). Barnen som tolkar [radioprogram]. Producent: Sukran Kavak, Sveriges Radio, 22 november. Tillgänglig [2025-02-21]: <https://sverigesradio.se/avsnitt/809971>

²⁰ Sarah Hamed (2022) Healthcare Staff's Racialised talk. Examining Accounts of Racialisation in Healthcare.

²¹ Barnombudsmannen (2021) Om barns och ungas utsatthet för rasism

²² Nazem Tahvilzadeh, Lisa Kings & Alexander Nazar (2023). Vägar till en jämlik fritid: en studie om meningsfull fritid och

ojämlikt deltagande i Malmö stads fritidsutbud

²³ Diskrimineringsombudsmannen (2012) Forskningsöversikt om rekrytering i arbetslivet

²⁴ Länsstyrelsen (2018) Antisvart rasism och diskriminering på arbetsmarknaden

²⁵ Brå (2023) Polisens arbete med profilering och likabehandling

²⁶ Leandro Schclarek Mulinari (2020) Race and Order: Critical Perspectives on Crime in Sweden

”SVENSKHET”

Normer inte alltid
sanna

Gilla köttbullar,
fira midsommar

Oskrivna
regler

Blond, blåa
ögon, vit

Vithetsnorm

Ta av sig skorna
inomhus

NORMER

Könsnormer,
cisnorm

Stå i kö

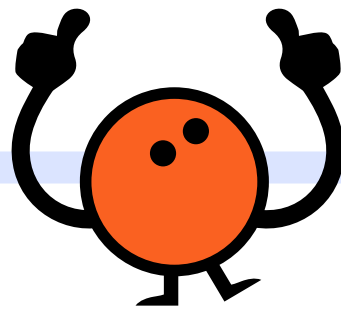
Heteronormer

Negativa normer = ge sociala straff
om en inte passar in i normer

Tjejer - rosa,
killar - blått

neutrala normer = enklare i
vardagen

Få blickar, kommentarer,
kränkningar

Normer

Anvisningar som du kan läsa upp för gruppen:

När vi pratar om rasism kan det kopplas till normer vi lever med i samhället, som bland annat kan förklara hur rasism kan fortgå. Skriv upp "NORMER" på tavlan och fråga deltagarna om de har pratat om normer tidigare och om de vet vad ordet betyder, vanliga svar är "oskrivna regler", "hur man ska vara" eller "inte lagar". Skriv upp svaren på tavlan.

Under tiden ni pratar om olika normer poängtera att normer är:

1. Oskrivna regler
2. Förväntningar hur vi ska vara och bete oss
3. Är föränderliga över tid och rum
4. Är olika på olika platser och kontexter

Utgå från ett normkritiskt perspektiv, det vill säga prata utifrån vilka normer som råder och inte vad som uppfattas som normbrytande. Låt deltagarna ge exempel på olika normer de känner till utifrån neutrala respektive begränsande normer. Börja med neutrala normer och poängtera punkt 2 ovan) normer är förväntningar på hur vi ska vara och bete oss.

Neutrala normer: Fråga deltagarna om de har exempel på normer – vanliga svar: "ta av sig skorna inomhus", "stå i kö i affären" och "stå till höger i rulltrappan".

Fråga om dessa normer är likadana överallt – vanliga svar: "i USA har de ytterskor på sig inomhus" eller "i England står de till vänster i rulltrappan på grund av vänstertrafik". Här kan du poängtera punkt 4 ovan) normer är olika på olika platser och kontexter.

Begränsande normer: Fråga deltagarna om de har exempel på normer som kan vara negativa för oss när vi känner att vi inte kan vara oss själva.

Här kan du behöva ställa fler hjälpfrågor:

- "Finns det normer om vem en ska vara kär i om en är tjej eller kille?"
- "Finns det normer om vad för kläder en ska ha på sig om en är tjej eller kille?"
- "Finns det normer kring färger på kläder?"

Skriv upp "könsnormer" och "heteronormen" på tavlan, här kan du ta upp "cisnormer" och nämna att det finns fler kön än tjej och kille. Här kan du poängtera punkt 3 ovan) normer är föränderliga över tid och rum och punkt 4 ovan) normer är olika på olika platser och kontexter.

Till exempel för flera hundra år sedan sågs rosa färgen som en nyans av rött och ansågs vara en maskulin och krigisk färg som män bar medan blå var en feminin färg som signalerar hälsa och lugn.

Normer om svenskhet: Normer spelar en stor roll när vi pratar om rasism. Fråga deltagarna vad det finns för normer om "svenskhet" och säg att en inte behöver hålla med om att det ska vara så. Har ni tidigare pratat om begreppet "etnicitet" kan du hjälpa genom att be deltagarna fundera på olika saker kopplat till svensk etnicitet – vanliga svar: "blond och blåa ögon", "vit hudfärg", "kristna", "icke-troende/sekulär", "köttbullar", "sill", "midsommar". Skriv upp svaren på tavlan.

Normer om etnicitet kan kännas självklara som att "det alltid varit så" men normer har förändrats och förflyttat sig lika mycket som människor gjort i alla tider. Här kan du berätta hur normer i Sverige förändrats och tillkommit från andra delar av världen. Till exempel att Sverige idag är annorlunda jämfört med de flesta andra länder då vi är sekulära. Kyrkan hade makt över skolan fram till 1958, fram till 1991 sköttes våra folkbokföringar av kyrkan och år 2000 skildes kyrkan helt från staten.

Köttbullar är en turkisk maträtt som kung Karl XII hämtade hem från Turkiet under 1700-talet.

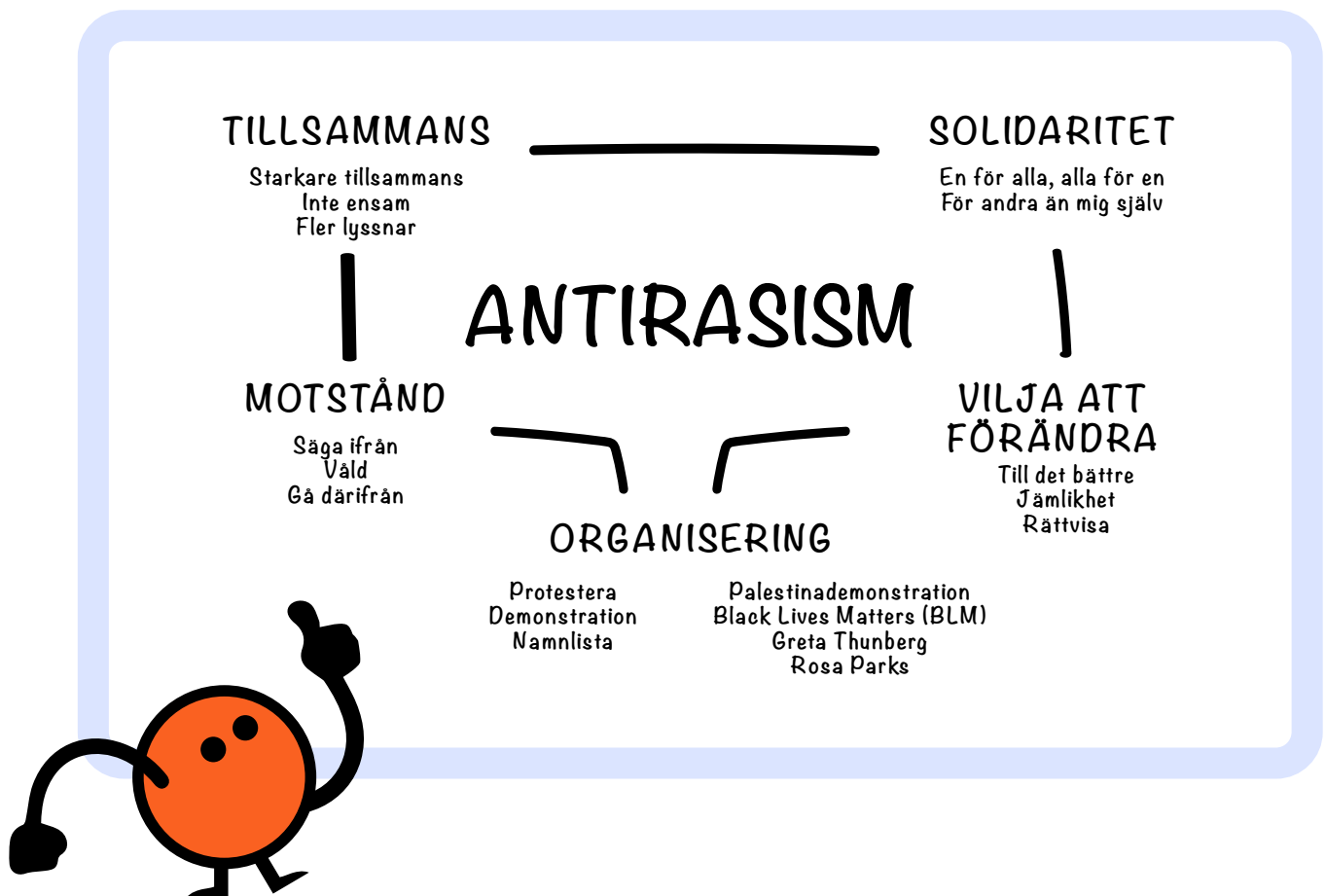
Ta upp och diskutera följande ord som relaterar till olika exempel ni pratat om; exotifiering, intention, makt, utanförskap och innanförskap, kulturell appropiering, apartheid

Avrunda moment på tavlan om normer: Fråga deltagarna vad som kan hända med personer och människor som inte passar in i olika normer? – vanliga svar: "hamna utanför" eller "bli mobbad". Poängtera att vi vet att långt ifrån alla som är svenskar är blonda, blåögda, har vit hudfärg eller firar midsommar och att många som är blonda, blåögda, har vit hudfärg och firar midsommar inte är svenskar.

När människor "**bryter mot normer**" kan det innebära **sociala straff**, till skillnad från rättsliga straff om en bryter mot lagar. Markera deltagarnas tidigare svar om vad som kan hända när en person inte passar in i olika normer: "hamna utanför" eller "bli mobbad" är exempel på sociala straff. Det kan också vara "subtila blickar", "utfrysst och ignorerad", "bli orättvist behandlad", "bli diskriminerad", "utsatt för rasism", "svårt att få jobb", "inte bli tagen på allvar" eller "inte bli lyssnad på".

När människor **passar in i normer** kan en bära på vissa **fördelar** eller **privilegier** i samhällslivet. Privilegier kan innebära att slippa bli kränkt och diskriminerad på grund av rasism. Ett exempel är att inte behöva förklara varför en bor i Sverige eller svara på "var en kommer ifrån egentligen". Dessa fördelar och privilegier kan göra det enklare att få tillgång till samhällets stöd när en behöver det. Poängtera att vi är olika och ska få vara olika. Vissa normer bär vi på och andra bär vi inte på, men alla har rätt till att bli behandlade med respekt och inte bli utsatta för kränkningar och diskriminering.

OBS! Vi är mer än bara vår etnicitet eller vårt kön, vi behöver intersektionella perspektiv. Olika normer om våra identiteter (kön och könsuttryck, sexuell läggning, rasifiering, klass och funktionsvariationer, etc.) samspekar med och korsar varandra.

Antirasism & organisering

Anvisningar som du kan läsa upp för gruppen:

När vi pratar om rasism och upplyser om dess olika former och påverkan är det också viktigt att prata om antirasism och hur vi kan motverka rasism och skapa ett samhälle för oss alla. Vi brukar bryta ner antirasism till fem ord som vi diskuterar med deltagarna.

Som det ser ut i bilden nedanför, skriv upp **"ANTIRASISM"** på mitten av tavlan och i fyra olika hörn runt om skriv **"TILLSAMMANS"**, **"SOLIDARITET"**, **"MOTSTÅND"**, och **"VILJA ATT FÖRÄNDRA"**. Nedanför i mitten skriv upp **"ORGANISERING"**.

Tillsammans: Börja med att fråga deltagarna om första ordet "tillsammans", varför ska man göra någonting tillsammans - vanliga svar: "Starkare tillsammans", "En blir inte ensam", "Fler ska lyssna", "Större påverkan". Bekräfta deltagarnas svar med att antirasism liksom förändringsarbete kräver att vi gör det tillsammans. Du kan fråga deltagarna om de vet några personer som började ensamma. En del har hört talas om Rosa Parks och flera kan svara Greta Thunberg.

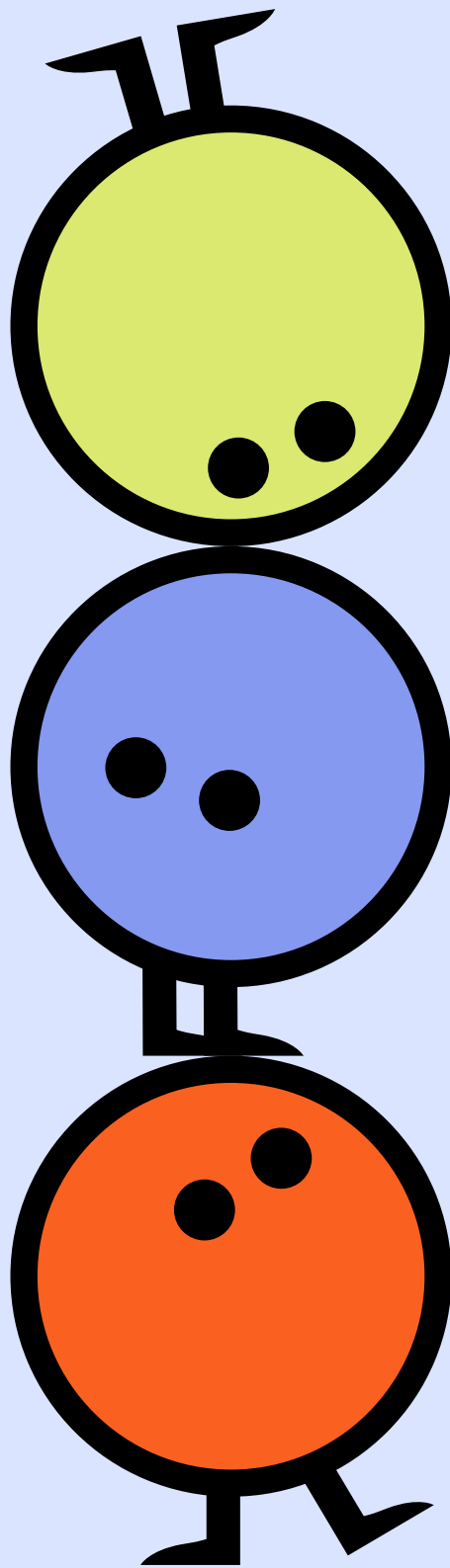
Motstånd: Fortsätt med att säga, när vi bestämmer oss för att göra en antirasistisk handling tillsammans så kan det handla om att visa motstånd till rasism. Fråga deltagarna

vad kan motstånd vara för nånting - vanliga svar "säga ifrån", "gå därifrån", "våld". Bekräfta deltagarnas svar genom att säga att för att kunna förändra något vi inte tycker om så måste vi visa motstånd genom att säga ifrån och protestera. Betona att våld är en typ av motstånd men det är inget vi vill förespråka eller uppmana till. Många bra förändringar i samhället har föranletts av fredliga demonstrationer och icke-våldsaktioner.

Solidaritet: Fortsätt med att säga, för att kunna visa motstånd tillsammans så behöver vi också något som kallas "solidaritet". Fråga deltagarna om de vet vad solidaritet betyder. Vår erfarenhet är att solidaritet är ett svårt begrepp och att många vi träffat i högstadieåldern inte är bekanta med ordet och kunde inte lista ut vad det betyder. Du kan börja med att fråga deltagarna om de känner till de tre musketörerna och deras motto "En för alla och alla för en" och fortsätt med att förklara att solidaritet är när en agerar för andra än sig själv. Några exempel kan vara mäns solidaritet med kvinnor, svenskarnas solidaritet med Ukraina och Palestina. På samma sätt behöver en inte själv utsättas för rasism för att vara med i kampen att motverka rasism eller stå upp för de som utsätts för det.

Vilja att förändra: Fortsätt med att säga att viljan för förändring är viktigt för att agera antirasistiskt. Fråga deltagarna åt vilket håll ska vi förändra - vanligt svar är att vi vill förändra till det bättre. Det är viktigt att vi tänker på jämlikhet och rättvisa. Förklara jämlikhet (**se Vår antirasistiska ordlistan sida 9**) och understryk att en kan inte vara antirasist och homofob eller sexist samtidigt. När vi vill skapa förändring till det bättre behöver vi tänka på alla människors rättigheter.

Organisering: Börja med att säga att när vi har en vilja för förändring, och tillsammans visar solidaritet och motstånd, leder det ofta till någonting som vi kallar organisation. **En enkel beskrivning** är "när människor samlas för samma sak". Börja med att fråga deltagarna om de känner till någon form av organisation - vanliga svar är "protester", "demonstrationer", "bojkott kampanjer" och "namninsamlingar". Fråga deltagarna om de känner till några exempel på protester eller rörelser - vanliga svar är "Black Lives Matter", "Rosa Parks och Medborgarrörelsen i USA", "Greta Thunberg - Friday for Future". Viktigt är också att nämna att många rörelser och kamper började med ställningstagande av en person men som sedan lett till stora rörelser för förändring. Här kan det också vara bra att nämna att många av de rättigheterna som vi har idag är resultat av kamp och organisation, såsom fem dagars arbetsvecka, åtta timmars arbetsdag, kvinnors rösträtt 1919 i Sverige, medborgarrörelsen i USA som gav den svarta befolkningen mer rättigheter.

INDIVIDUELLA ÖVNINGAR

Vi har två moment som kan göras enskilt eller i samband med andra moment. Självrektion som handlar om att reflektera om normer och sig själv. Antirasistiskt bingo är ett roligare sätt att träna ordförståelse med fokus på rasism, diskriminering och antirasism.

Självrektion

Denna övning har vi skapat för att ge deltagarna tid och möjlighet att tänka och fundera över olika frågor om sig själva som relaterar till olika normer. Syftet är att bland annat skapa förutsättningar till självmedvetenhet, empati och omtänksamhet bland elever. Oftast har vi redan pratat om normer, till exempel genom moment på tavlan innan, då vi upplevt att syftet med självrektion övningen landar bättre hos deltagarna.

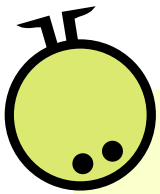
Anvisningar som du kan läsa upp för gruppen:

När vi passar in i olika normer får vi fördelar, som till exempel att vi blir tagna på allvar, att vi kan känna oss trygga när vi rör oss ute eller i vårt hem, att vi känner oss hörda i klassrummet eller på dans- eller fotbollsträningen.

Nu ska ni få göra en självrektion om vilka normer ni bär på och inte. Du kan fråga om deltagarna vet vad "självrektion" betyder. Bekräfta eventuella svar och fortsatt förklara att självrektion innebär att vi tänker, funderar och blir medvetna om oss själva, vilka vi är, vilka egenskaper vi har och vilka personliga erfarenheter vi har i livet.

Ibland när vi passar in i normer så märker vi inte ens det, för ingen ifrågasätter vilka vi är. Exempelvis att en inte behöver förklara att en är svensk eller "var en kommer ifrån egentligen". Men ibland på grund av normer känner vi oss utanför, blir behandlade annorlunda, blir ifrågasatta, utpekade, diskriminerade eller osynliggjorda. Det kan också märkas genom att en blir utsatt för hot och trakasserier, eller inte får tillgång till olika delar av samhället som sjukvård, föreningsliv, bostad och arbete, det vill säga vardagsrasism och strukturell rasism.

Poängtera att även om det finns många värderingar utifrån normer så säger det ingenting om vår identitet är bra eller dålig. Vi är dom vi är och ska få vara dom vi är. Många av oss har upplevt både fördelar och nackdelar genom livet oavsett om vi passar in eller inte i samhällets förväntningar och normer.

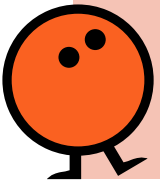

VIKTIGT FÖR ÖVNINGEN:

- Det är anonymt – skriv inte namn
- Övningen är individuell – undvik att prata med andra
- Ta din tid – ni har tid att fundera på varje påstående

Frågor som kan ställas till deltagarna efter att alla gjort klart övningen:

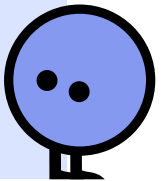
- Hur kändes det att tänka om sig själv?
- Tänkte du på något nytt om dig själv?
- Tror ni att alla här kryssade i likadant?
- Kan det vara bra/dåligt att reflektera om sig själv och sin identitet?
- Hur kan vi ta hand om varandra?

Elevers reflektioner från klassrummet:

”Jag och min kompis är båda invandrare, men jag är vit och hen svart. Vi får helt olika bemötande som blir tydligt i självreflektionsövningen.”

”När jag kryssade i tänkte jag att andra kanske kryssar annorlunda och har andra upplevelser.”

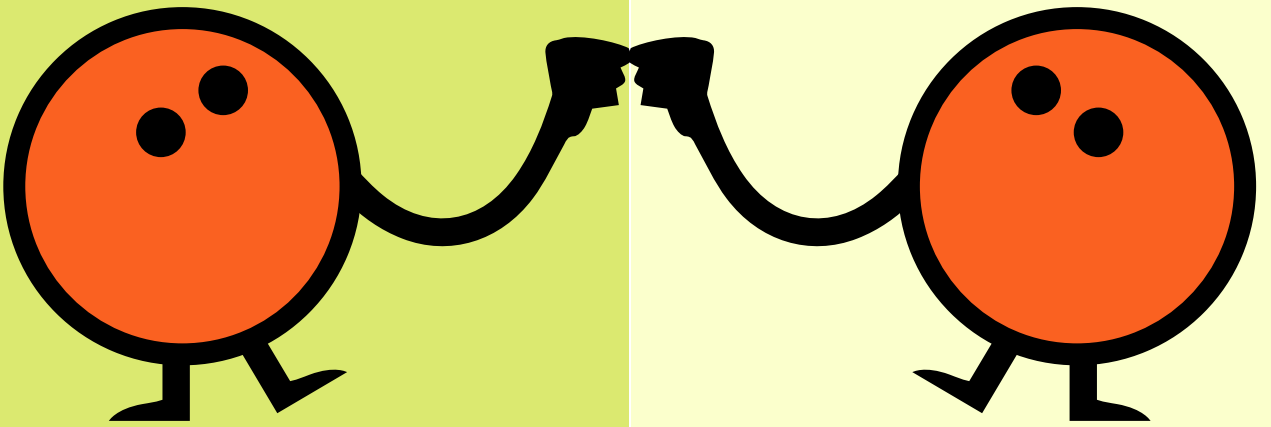

Skanna för att göra din egna självreflektionsövning med vår påståendebank.

ÖVNING: SJÄLVREFLEKTION

Känner du igen dig i påståenden? Läs igenom påståendena och fundera på om du känner igen dig. Har du upplevt, varit med om en situation eller känt att påståendet stämmer överens med dina erfarenheter och känslor? **Kryssa i:** "stämmer", "stämmer inte" eller "vet inte".

Påstående	Stämmer	Stämmer inte	Vet inte
Jag bor i ett område där det finns gott om kollektivtrafik, nära till sjukvård och skola och det pratas inte negativt i nyheterna om var jag bor.			
Jag kan visa när jag blir arg och irriterad utan att höra nedsättande kommentarer eller frågor som "har du mens eller?". (könsnormer)			
Det känns som att personer med samma kön som jag inte kan uttrycka känslor eller gråta utan att bli retade och få kommentarer som "ta det som en man" eller "boys don't cry". (könsnormer)			
Ingen har ifrågasatt vem eller vilka jag vill vara tillsammans/ ihop med utifrån deras kön. (sexuell läggning)			
När jag ska gå till frisören behöver jag fundera på om de kan klippa och färga den hårtyp och hårfärg som jag har.			
Jag har inte svårigheter att koncentrera mig på lektionerna. Om jag har svårt att koncentrera mig har inte andra sagt att det är jag som är problemet eller nedsättande säger att jag har diagnoser.			
Jag kan delta i de flesta fritidsaktiviteter efter skolan och känna att jag hör hemma där, inte känna mig annorlunda för min hudfärg, trosuppfattning eller etnicitet.			
Det händer att lärare eller nya personer jag presenterar mig för har svårt att uttala mitt namn eller inte anstränger sig för att använda namnet jag föredrar.			
Jag behöver tänka på att det finns hiss eller ramp när jag ska besöka nya ställen. (funktionsnedsättning)			
När jag möter problem eller mår dåligt tror jag att det kan bero på rasism, homofobi, transfobi eller sexism.			
När jag möter problem eller mår dåligt tror jag inte att det beror på hur min fysiska kropp eller psykiska hälsa fungerar.			

Antirasistiskt bingo

Denna övning har vi skapat utifrån det klassiska bingo spelet för att på ett roligt sätt träna ordförståelse av de mest förekommande orden och begrepp under våra Snacka antirasism pass. När vi besökt fritidsgårdar och mötesplatser har vi även lockat med en liten vinst när en har full bingobricka, men det går lika bra att vinna äran.

Anvisningar som du kan läsa upp för gruppen:

Nu ska vi spela bingo, har ni spelat bingo innan? Vårt bingo fungerar så att jag kommer att visa ca 15 ord på tavlan (du kan skriva upp dem på tavlan eller visa på en presentation från datorn). Dessa orden är relaterade till teman om rasism, diskriminering och antirasism. Nu ska ni välja ut 9 av orden och skriva dem på era tomma bingobrickor, ett ord i varje ruta.

OBS! Ett ord får endast användas en gång!

Jag kommer nu att läsa upp en beskrivning till ett av orden på tavlan. Ni får hjälpa till med vilket ord beskrivningen tillhör, räck gärna upp handen när ni vet. Jag kommer bekräfta om ordet är rätt och om ni har skrivit ordet på er bingobricka ska ni kryssa den bingorutan.

När en deltagare har tre i rad (lodrätt eller vågrätt, inte diagonalt) har den bingo. Istället för att ropa bingo ska en ropa ANTIRASISM!

Fortsätt tills alla ord är beskrivna.

OBS! Lista med ord + beskrivningar hittar du på nästa sida, sidan efter det finns mall för tomma bingobrickor att kopiera.

ORD + BESKRIVNING:

- **RASISM** – När någon behandlas sämre pga hudfärg, religion eller etnicitet
- **ETNICITET** – Handlar om gemensam kultur, historia, språk, traditioner, hudfärg, religion
- **VARDAGSRASISM** – Rasism som händer varje dag, individer emellan
- **STRUKTURELL RASISM** – När en grupp i samhället blir sämre behandlade pga hudfärg, religion eller etnicitet. Ex många som inte får jobb pga sitt namn
- **MOTSTÅND** – Säga ifrån och kämpa emot
- **SOLIDARITET** – Stå upp för andra än sig själv, ta gemensamt ansvar för orättvisor
- **JÄMLIKHET** – Alla har lika rättigheter oavsett hudfärg, sexuell läggning, religion m.m.
- **DISKRIMINERING** – När någon behandlas sämre eller kränks pga ex. hudfärg, könsidentitet, ålder och funktionsvariation
- **NORMER** – Oskrivna regler
- **HETERONORM** – Att man förvänta sig att folk är heterosexuella
- **KÖNSNORMER** – Föreställningar om hur tjejer, killar och icke-binära ska vara
- **IDENTITET** – Yttre och inre egenskaper, förmågor och personlighet. Ex: vilka vi är utifrån kön, etnicitet, kroppsstorlek, religion, vad vi gillar att göra, hobbies och yrken
- **INTENTION** – Meningen eller tanken bakom en handling
- **ORGANISERING** – Människor som samlas tillsammans för samma sak
- **DEMONSTRATION** – När många samlas för att protestera och offentligt uttrycka sin åsikt
- **RASPROFILIERING** – När någon dömer människor på förhand utifrån fördomar om hudfärg, religion eller etnicitet
- **OMTÄNKSAMHET** – Bryr sig om andra, vilja andra väl
- **KÄRLEK** – Känsla av värme, ömhet, omtänksamhet, starkt tycka om någon
- **HATBROTT** – När någon gör ett brott med motiv att hata på en grupp ex. pga religion eller sexuell läggning
- **YTTRANDEFRIHET** – Alla har rätt att yttra sin åsikt, men det är inte tillåtet att kränka en annan person
- **KULTUR** – Konst, traditioner, språk, värderingar, normer, religion och åskådningar
- **SLAGORD** – Ramsor eller meningar som ropas på demonstration, t.ex: Inga rasister på våra gator!
- **VITHETSNORM** – Normer om att vit hudfärg skulle vara bättre eller finare

ANTIRASISTISKT BINGO!

Ropa ANTIRASISM, när du har tre i rad
(lodrätt eller vågrätt, ej diagonalt).

SNACKA ANTIRASISM
METODBOKEN

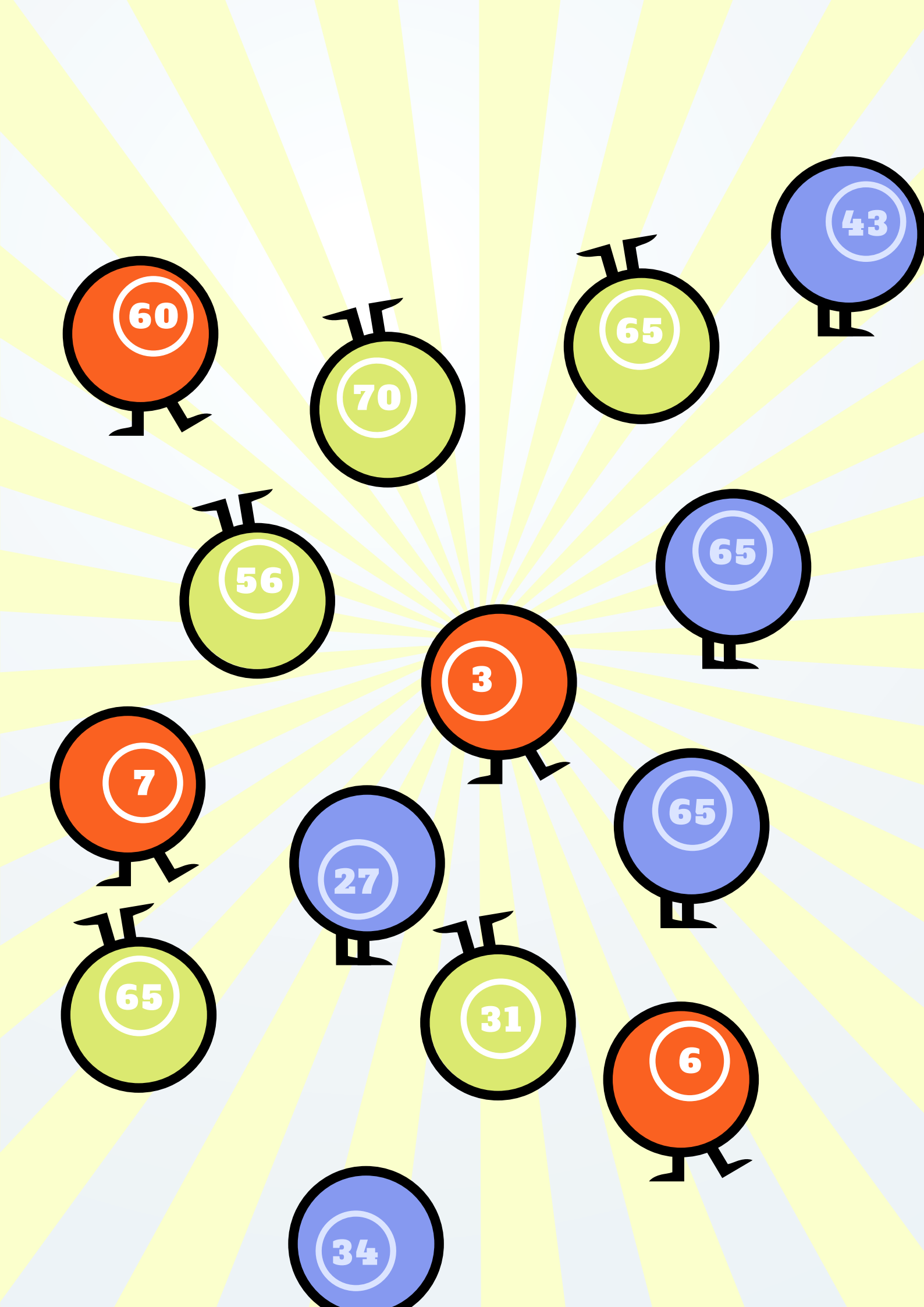

ANTIRASISTISKT BINGO!

Ropa ANTIRASISM, när du har tre i rad
(lodrätt eller vågrätt, ej diagonalt).

SNACKA ANTIRASISM
METODBOKEN

60

70

65

43

56

65

3

7

65

27

65

31

6

34

GRUPPÖVNINGAR

Vi har två moment som görs i grupp. Säg ifrån övningen handlar om att samarbeta och diskutera fram bra svar för att försvara sig själv och andra när rasistiska situationer händer. I övningen Snacka ord diskuterar vi begrepp med koppling till temat rasism, diskriminering och antirasism. Det är ett sätt att träna ordförståelse genom att tillsammans bredda och fylla i innebörder av ord och begrepp.

Säg ifrån

Anvisningar som du kan läsa upp för gruppen:

Vi kan ha varit i situationer där någon gjort eller sagt något elakt mot oss eller någon annan och vi efteråt har känt att vi inte kunde försvara oss eller säga ifrån. Det kan ha hänt att en går därifrån och så kommer det massor av fraser och saker i huvudet som en hade velat säga eller göra i situationen. Vi kan fråga oss själva varför sa jag inte det här eller varför gjorde jag inte så. Jag har varit där många gånger. Har ni varit i sådana situationer någon gång?

Vi ska nu öva på antirasistisk självförsvar – men inte fysiskt utan verbalt försvar, med ord. Vi kan behöva tänka på vad vi kan säga i stunden och träna på det genom att säga högt, så är det lättare när det väl händer något att komma på, just det!, såhär kan jag säga ifrån! Likadant som att vi kan träna våra muskler för att vi vill bli starka, kan vi träna vår hjärna för att vara förberedd att agera i olika situationer.

Instruktioner:

Efter nästkommande sida finns scenarion A-I och mall att kopiera och skriva ut. Klipp ut scenarierna så varje grupp får ett eller två scenarion till övningen.

- Dela upp eleverna i grupper om ca 3-4 elever per grupp.
- Varje grupp får ett scenario och skriver ett "utbildande" och ett "argt" svar (ca 10 min)
- Varje grupp redovisar sina svar för storgruppen, genom att läsa upp sitt scenario och svar och säga om det är utbildande eller argt svar (10 min)

Gruppen läser sitt scenario och diskuterar frågorna nedan:

- 1. Vad har hänt?
- 2. Vad kändes fel eller vem gjorde fel?
- 3. Vad kan sägas i situationen?

När gruppen ska svara, väljer de mellan olika form eller ton på svaren:

Utbildande: När vi på ett snällt sätt vill säga att personen gjort fel och förklara så personen förstår och inte gör så igen. Det kan vara en person vi bryr oss om, och som vi vill lära ut något till eller markera att vi inte vill ha sådant sätt att prata eller bete oss med varandra.

Argt: På ett "dissande" eller "argt" sätt säga att personen gjort fel. Utan att kränka, hota eller kalla personen fula ord. Vi säger inte något om personens utseende. Vi vill inte sjunka till personens låga nivå, utan ge ett skarpt svar, som ett "mic-drop" att bara kunna säga och gå därifrån.

Nedan är exempel med autentiska svar från elever på scenario B:

Du och dina kompisar är på Coop och ska handla godis inför fredagsmyset. Ni står och pratar om vilken film ni ska se ikväll (ni pratar svenska). Kassören säger vänligt "ha en trevlig helg!", till personen före er i kassan. När det är er tur att betala känner du att kassören tittar snett på er och säger "Hello", ni svarar "Hej, hur mycket kostar det?". Men kassören fortsätter prata engelska och säger "It will be 50 kr". Ni känner att ni blev konstigt bemötta.

Scenario: B

SÄG IFRÅN!

Utbildande

Argt

Svar:

Vi skulle gärna uppskatta ifall du pratade svenska med oss och inte anta att vi pratar ett annat språk.

Hen måste nog kolla upp sin hörsel, vi pratade trots allt svenska.

Du är en sån himla nöt, akta så jag inte gör jordnötssmör av dig.

När grupperna läser upp sina svar i helgrupp ges möjlighet att bekräfta och stärka kreativiteten samt diskutera ordval. Om en grupp använder kränkande ord, fråga om det är det bästa valet för ett utbildande eller argt svar och låt alla bidra med alternativ. Bekräfta att det är lätt att vilja svara på samma sätt och kränka tillbaka, fråga hur vi kan vara skarpa i våra svar utan att kränka tillbaka för att uppmuntra reflektion.

SCENARION:

Scenario A.

Du får en ny kompis i klassen. Ni kommer jättebra överens och har kul ihop. En dag säger din nya kompis att den sett en video på TikTok att invandrare inte är bra och tar folks jobb. Din kompis säger att hen håller med vad som sägs i videon.

Scenario B.

Du och dina kompisar är på Coop och ska handla godis inför fredagsmyset. Ni står och pratar om vilken film ni ska se ikväll (ni pratar svenska). Kassören säger vänligt "ha en trevlig helg!", till personen före er i kassan. När det är er tur att betala känner du att kassören tittar snett på er och säger "Hello", ni svarar "Hej, hur mycket kostar det?". Men kassören fortsätter prata engelska och säger "It will be 50 kr". Ni känner att ni blev konstigt bemötta.

Scenario C.

På lektionerna tar läraren alltid närvaron genom att ropa upp varje elevs namn. Du har börjat märka att en lärare på skolan ofta uttalar vissa elevers namn fel och blandar ihop flera namn. Läraren skrattar och säger att "äsch jag kan inte lära mig era konstiga namn, de är ju inte svenska namn hehe".

Scenario D.

Du och dina kompisar åker buss hem från skolan. Ni ser en elev från er skola. Eleven verkar vara otrevlig mot en annan passagerare och ni hör eleven säga till passageraren, "åk hem till ditt land!".

Scenario E.

Du har hämtat ditt yngre syskon på väg hem från skolan. På vägen hem möter ni en främling som tittar snett på er och när ni är precis framför varandra säger främlingen att "såna som er hör inte hemma här". Ditt syskon ser ledsen ut och frågar vad främlingen menade. Vad svarar du?

Scenario F.

Du ska på ett evenemang med din kompis. Vid entrén får ni visa era biljetter. Personen som kontrollerar att era namn på biljetten finns med på deras lista, tittar konstigt på din kompis. Personen höjer på ögonbrynet och frågar din kompis "är detta verkligen ditt namn?" Din kompis bekräftar att det är hens namn. Personen verkar inte vilja tro på din kompis och det känns fel att din kompis blir ifrågasatt. Vad vill ni svara personen?

Nedan har vi formulerat några utmanande scenarion som är mer detaljerade. Dessa rekommenderas när du som håller övningen är mer bekant eller känner deltagargruppen. Då kan du också byta ut olika detaljer om etniska grupper och kulturer som kan vara aktuellt att diskutera i deltagargruppen.

Scenario G

En av dina vänner från en latinamerikansk bakgrund pratar om sin upplevelse av att vara diskriminerad i Sverige. Plötsligt säger hen att hen tycker att "de där romerna är så jobbiga, de gör aldrig något ordentligt". Du känner att denna kommentar är både felaktig och rasistisk, men är osäker på hur du ska konfrontera din vän. Hur svarar du din vän?

Scenario H

Du och några kompisar, som alla tillhör olika etniska minoriteter, är ute och pratar om olika matkulturer. En kompis som är från Mellanöstern börjar prata om sin favoritmat, men säger sedan att "det finns inget bra i den där afrikanska maten, den är så konstig". Några av de andra kompisarna skrattar, men du känner att det är en rasistisk kommentar. Hur vill du svara på kompisarna?

Scenario I

På en skoldans pratar några elever med varandra om sina olika erfarenheter. En elev som är från Asien säger "det är verkligen inte som att vi från Asien blir utsatta för samma saker som de från Afrika, de har mycket mer problem". Du känner att det här handlar om att förminska andras erfarenheter av rasism. Hur svarar du på detta på ett sätt som inte avfärdar någon, men samtidigt påpekar att rasism kan drabba alla grupper?

Scenario: _____

SNACKA ANTIRASISM
METODBOKEN

SÄG IFRÅN!

Utbildande   Argt

Svar:

Scenario: _____

SNACKA ANTIRASISM
METODBOKEN

SÄG IFRÅN!

Utbildande   Argt

Svar:

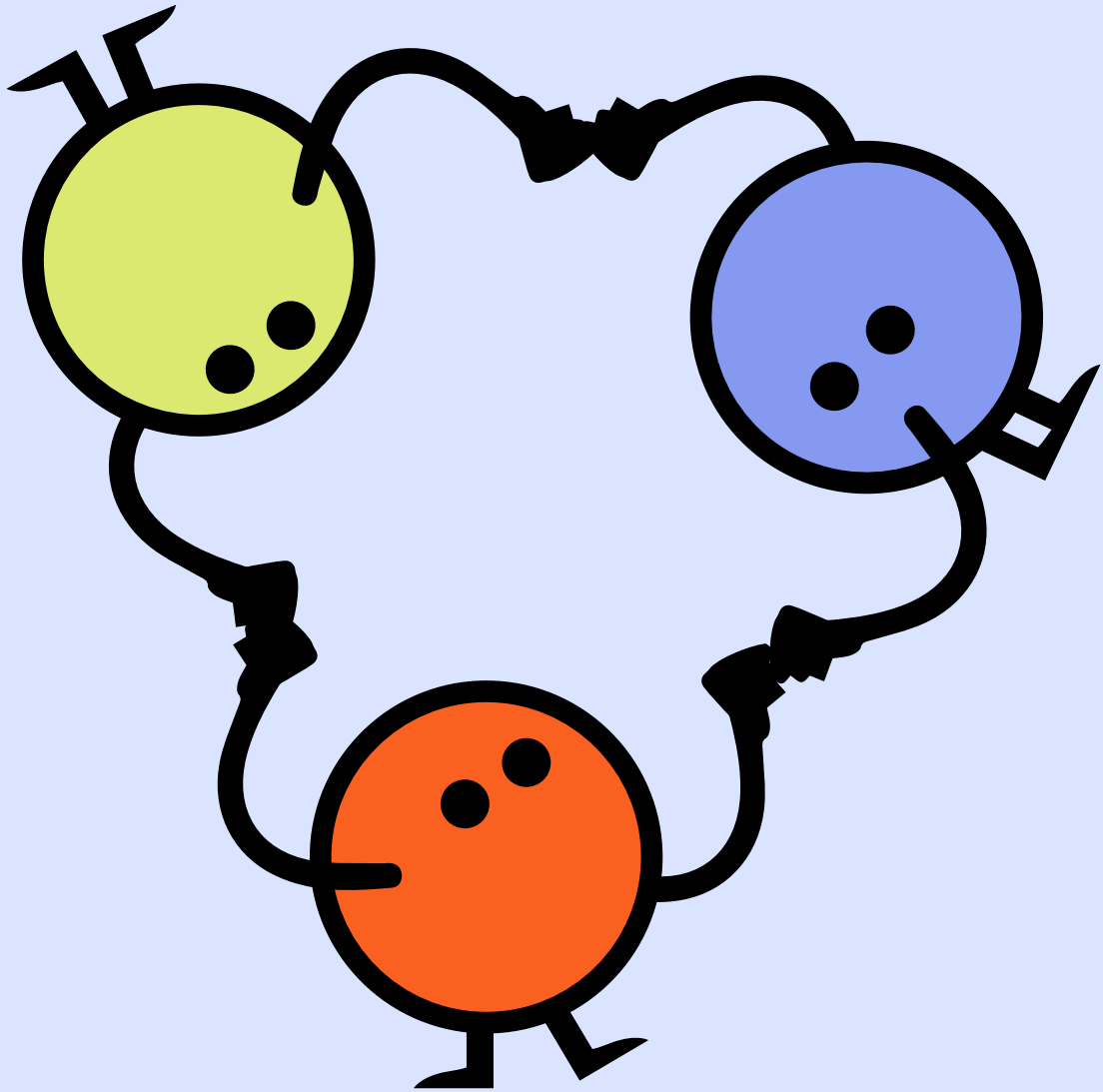

Snacka ord

När vi pratar om rasism, diskriminering och rättigheter behövs det förståelse för många olika ord och begrepp. En del unga vi pratar med är väl bekanta och använder de olika orden själva för att diskutera och beskriva situationer och tankar. En del unga är mindre bekanta och har inte djupare förståelse för en del ord och begrepp, det gäller även vuxna vi pratar med och har haft utbildning för. Genom att diskutera i små grupper ger det möjlighet till att samarbeta för att skapa mer förståelse för olika ord och begrepp.

Vilka ord tycker du har en koppling med ordet antirasism?

Dela in deltagarna i små grupper om 2-3 personer. Skriv upp nedan ord på tavlan. Låt små grupperna välja ut minst 2 och max 3 ord på tavlan som de tycker har koppling till ordet antirasism. De ska i grupperna komma överens om vilka ord och diskutera varför de valt de orden.

1.	Motstånd	9.	Organisering
2.	Uppfostran	10.	Kärlek
3.	Solidaritet	11.	Kompisar
4.	Staten	12.	Civilkurage
5.	Städa	13.	Tillsammans
6.	Kram	14.	Motgift
7.	Skolan	15.	Polis
8.	Vilja att förändra	16.	Utbildning

Om det är något ord de inte känner till förklara det kort eller fråga om någon av deltagarna vet och vill förklara.

När alla små grupper valt och diskuterat klart ca 5-10 minuter, låt varje grupp berätta vilka ord de valt och deras resonemang varför. De kan också få gå upp och markera med en ring vilka ord de valt.

Tips! Om det är några av orden som inte valts kan du fråga om de också kan kopplas till ordet antirasism och i så fall hur och varför.

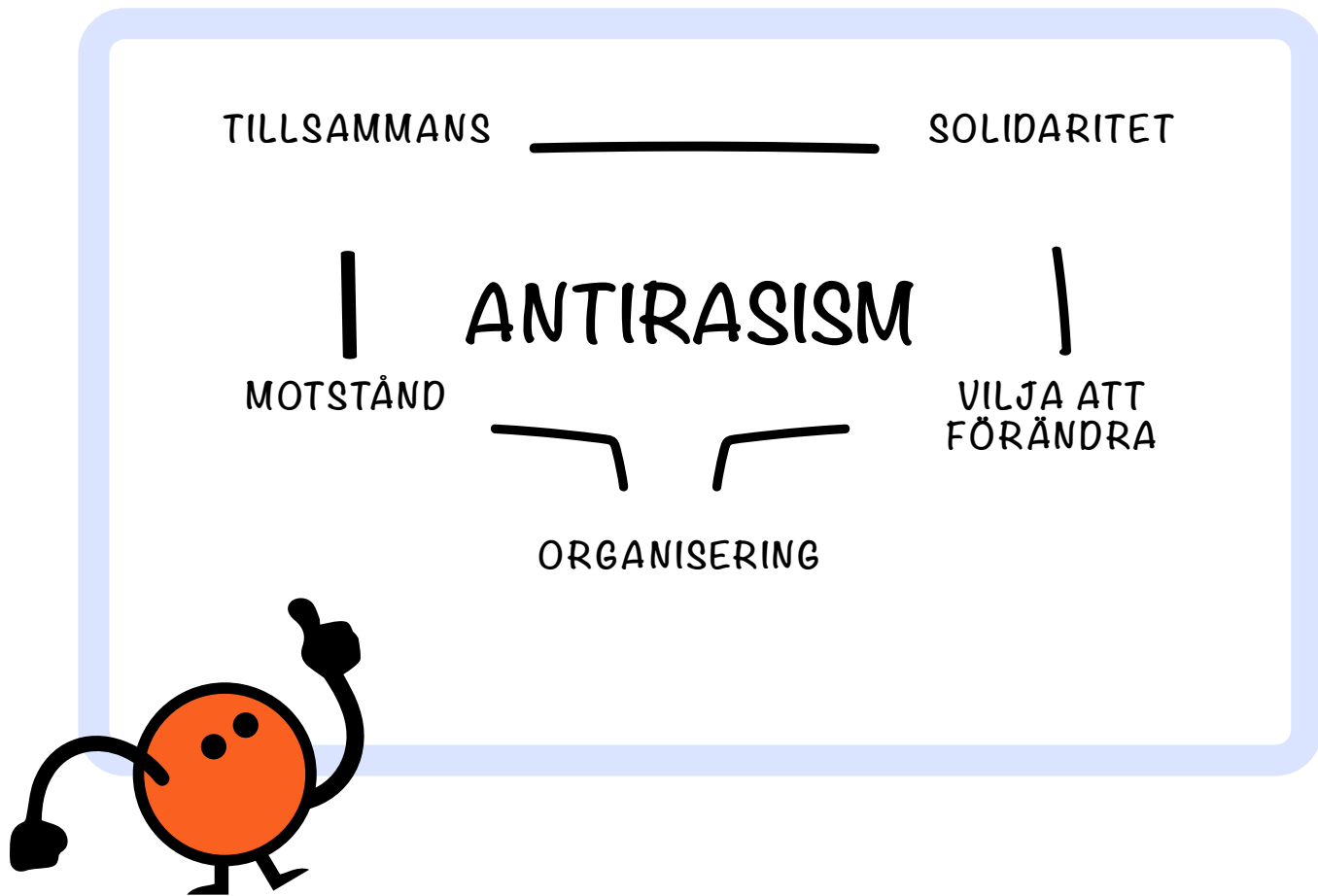
Runda gärna av övningen med citatet nedan

“Antirasism är mer än bara frånvaron av rasism, det krävs aktiva handlingar!”

Vi liknar rasism vid ett slagsmål i skolan där ingen ingriper. Vi frågar om slagsmålet slutar av sig självt – deltagarna svarar oftast nej eller skakar på huvudet. Vi förklarar att antirasism kräver aktiva handlingar för att minska rasism.

Sedan frågar vi om att stoppa ett slagsmål idag betyder att inga fler händer framöver – återigen blir svaret nej. Precis, det räcker inte med frånvaro av ett slagsmål eller rasism, utan vi behöver arbeta förebyggande, visa solidaritet och civilkurage genom upprepade aktiva åtgärder för att minska risken för att fler slagsmål händer, det vill säga för att minska och stoppa rasism.

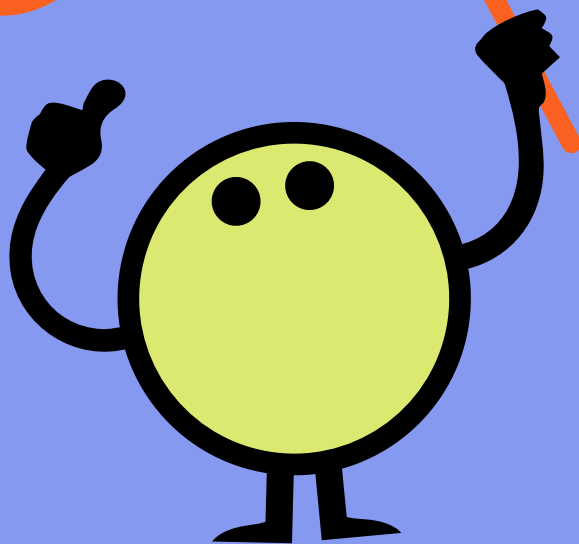
Motstånd + tillsammans + solidaritet + vilja att förändra = antirasistisk organisering

Skriv upp orden: **motstånd, tillsammans, solidaritet, vilja att förändra, organisering** på tavlan. Dela in deltagarna i 4-5 grupper med ca 3-4 personer i varje grupp. Varje grupp får ett av orden som de ska diskutera frågorna nedan i ca 5-10 minuter. Låt sedan grupperna få presentera sina svar. Du kan bekräfta och lyssna in och stötta deltagarna att fylla ut sina svar.

Se sida 50 om moment på tavla Antirasism & organisering för olika frågor du kan ställa, vanliga svar och diskussionsteman som dyker upp när vi pratar om dessa orden i klassrum.

- Grupp 1: Vad kan motstånd betyda?
- Grupp 2: Varför ska vi göra saker tillsammans?
- Grupp 3: Vad betyder solidaritet?
- Grupp 4: Vad vill vi förändra till det bättre?
- Grupp 5: Vad innebär organisering?

Inga rasister
på våra
gator!!

AVSLUT & UTVÄRDERING

Vi brukar avsluta våra Snacka antirasism pass med att tacka deltagarna för deras närvaro och engagemang, att de ställt frågor och kommit med kloka tankar och funderingar.

Under projektet har vi haft utvärderingsenkäter efter våra Snacka antirasism pass i skolor för att få deltagarnas åsikter och tankar om de upplägg och innehåll vi har. Det kan vara både intressant och nödvändigt att låta deltagarna svara anonymt på utvärderingsfrågorna för att de fritt ska kunna kommentera vad vi som leder passen kan göra bättre eller behöver tänka på.

Några autentiska elevsvar:

Jag tycker att det är bra och viktigt att lära sig hur andra personer kan bli behandlade i situationer.

Jag tycker att det va en bra sak att Tamam kom hit och att vi gjorde dessa övningar eftersom man kan få fram saker som man kanske inte sagt tidigare.

Jag tycker att det är bra att ni kom idag eftersom att de kan va bra för oss i högstadiet att få en kurs på detta eftersom att det sker mycket rasism och diskriminering i högstadiet. Man säger fula kommentarer till varandra utan att tänka på det man säger.

Jag har lärt mig mer om vad rasism och diskriminering faktiskt innebär.

Roligt upplägg för att lyfta fram ett viktigt ämne!

Jag tycker dem förklarade väldigt bra och lyssnar på mina åsikter

På nästa sida är förslag på utvärderingsenkät vi använt och som kan kopieras och användas. Frågorna kan även ställas muntligt i en grupputvärdering om det bedöms att anonymitet inte behövs.

UTVÄRDERINGSENKÄT

Vad tyckte du om dagens träff och snacka om rasism, diskriminering och antirasism?

Dålig

Sådär

Varken dålig/bra

Bra

Mycket bra

Egen kommentar om dagens träff: _____

Efter Snacka antirasism passen, tror du att du kommer lägga märke till vardagsrasism såsom diskriminering och rasistiska uttryck i din vardag (t.ex: i skolan, i trapphuset, på stan, med vänner etc)?

Nej

Vet inte

Ja

Efter Snacka antirasism passen, känner du att du har fått förståelse för strukturell rasism (t.ex: diskriminering från myndigheter, polis, sjukvård) och hur den påverkar samhället och individer?

Ja

Nej

Jag är osäker

Utifrån övningarna och vad vi pratat om på Snacka antirasism passen, hur sannolikt är det att du kommer agera (t.ex: visa motstånd eller säga ifrån) i rasistiska situationer?

Inte alls sannolikt

Lite sannolikt

Ganska sannolikt

Mycket sannolikt

Känner du att du kan göra något för att bidra till att minska rasism i skolan och i samhället (stort som litet)?

Ja

Nej

Jag är osäker

Vad tänker du att du kan eller vill göra? _____

Känner du att det finns vuxna du kan prata om rasism och diskriminering med i din omgivning (t.ex: lärare, kurator, föräldrar, tränare eller fritidsledare)?

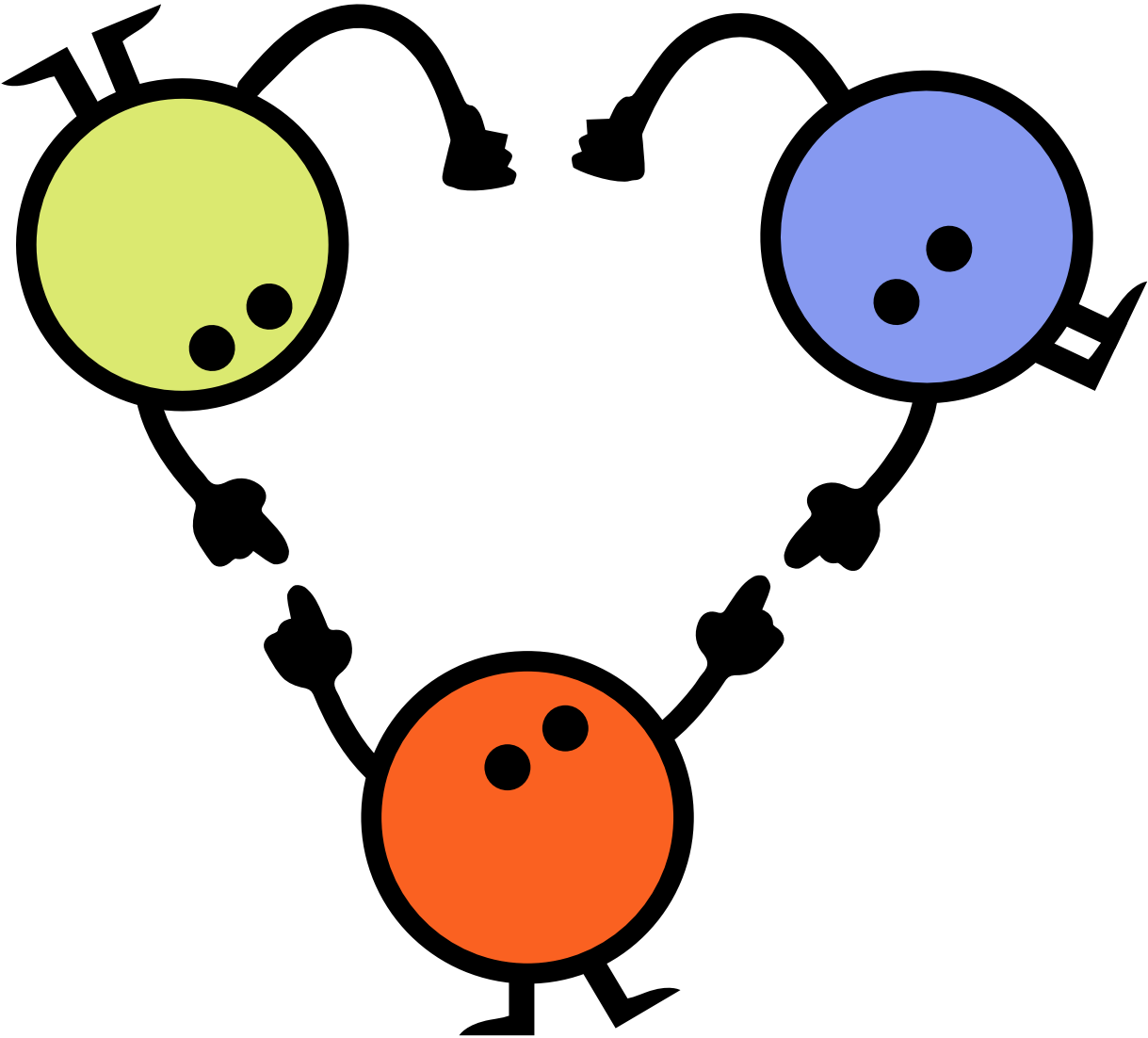
Ja

Nej

Jag är osäker

TACK!

Projektet har kunnat genomföras tack vare finansiellt stöd från Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor (MUCF), samt engagemanget från alla samarbetspartners och barn och unga vi mött.

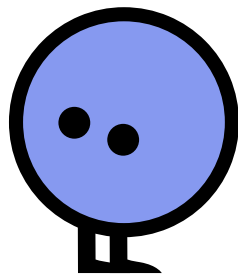
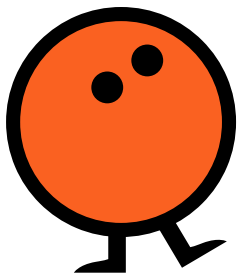
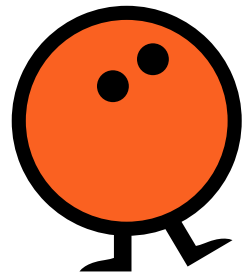
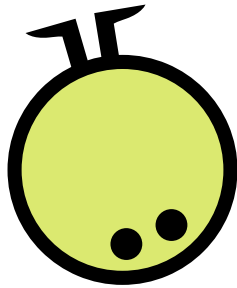
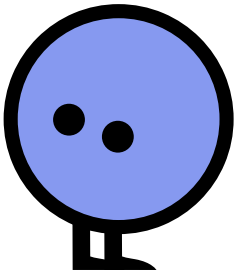
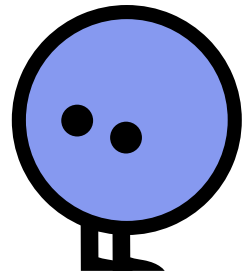
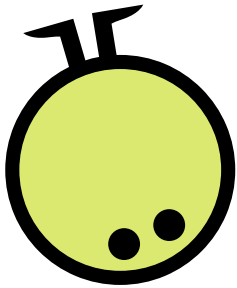
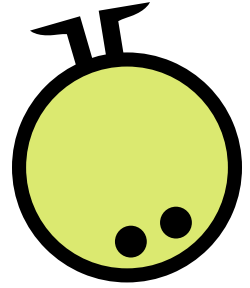
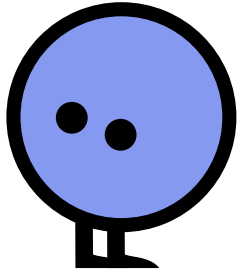
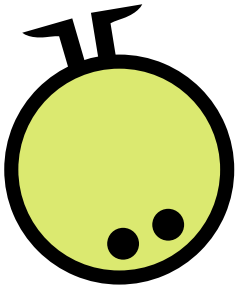
Vi vill rikta ett stort tack till alla skolor, fritidsgårdar och mötesplatser. Vi hoppas att vår metodbok blir ett användbart stöd för alla som önskar verktyg för att samtala och diskutera frågor om rasism, diskriminering, mänskliga rättigheter och antirasistisk organisering med barn och unga.

Fortsätt snacka antirasism!

Moa Dongle Johansson

Yahia Saleh

SAMARBETSPARTNERS

Skolor

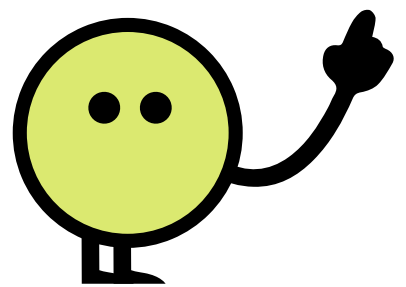
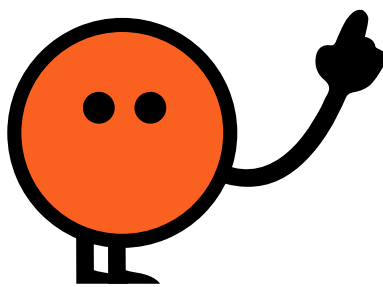
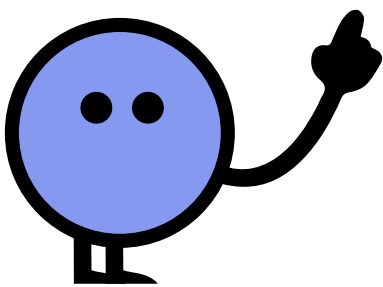
Consensums gymnasium
Fågelskolan
Gunneshoskolan
Hyllie parks grundskola
Lindängeskolan
Malmö International School
Realgymnasiet i Malmö
Realgymnasiet i Lund
Svaneskolan
Videdalsskolan

Projekt & kollegor som arbetar mot rasism

Grundskolefotboll mot rasism
Mobile stories
Rädda Barnen Malmö
Malmöavtalet nätverksgrupp
Lunds Students for Palestine
AAFRA (The Association of African Affairs, Lund)
Wipala kollektiv
Afrosvenskarnas Forum för Rättvisa

Mötesplatser & fritidsverksamheter

Bostället mötesplats i Gunnesho
Fritidsförvaltningen i Lund
Ung i Sommar Lund
Linero fritidsgård i Lund
Ung HBTQ i Helsingborg
Tamam Luna mötesplats i Malmö
Tegelhuset i Malmö
Q-rew mötesplats i Stockholm

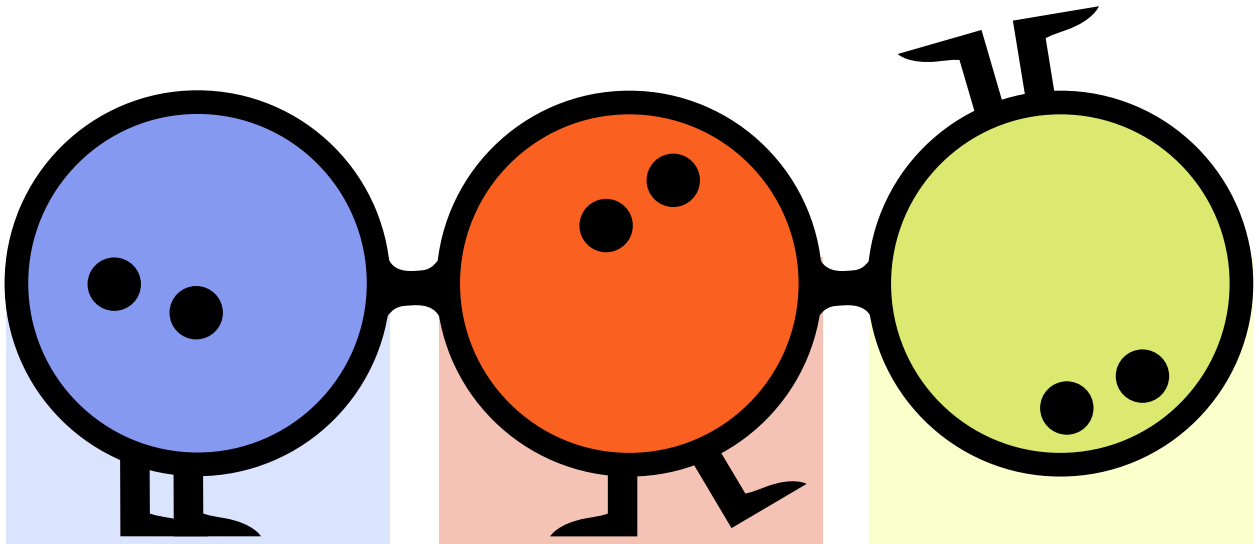

FOTNOTER

- ¹ Skolverket (andra uppl. 2024). Tillgänglig [2025-03-14]: <https://www.skolverket.se/getFile?file=13074>
- ² Skolverket (2025). Tillgänglig [2025-03-14]: <https://www.skolverket.se/undervisning/gymnasieskolan/laroplan-program-och-amnen-i-gymnasieskolan/laroplan-gy11-for-gymnasieskolan>
- ³ Sveriges Domstolar, 2024. Dansk politiker döms till fängelse för hets mot folkgrupp. Tillgänglig [2025-03-21] <https://www.domstol.se/malmo-tingsratt/nyheter/2024/11/dansk-politiker-doms-till-fangelse-for-hets-mot-folkgrupp/>
- ⁴ Sveriges Domstolar, 2025, Koranbränningar bedöms som hets mot folkgrupp. Tillgänglig [2025-03-21] <https://www.domstol.se/nyheter/2025/02/koranbranningar-bedoms-som-hets-mot-folkgrupp/>
- ⁶ FN:s generalförsamling, Resolution 194, 11 december 1948.
- ⁷ FN:s säkerhetsråd, Resolution 2334, 23 december 2016.
- ⁸ Internationella domstolen, Rådgivande yttrande om muren, 9 juli 2004. ICJ:s rådgivande yttrande
- ⁹ ICC, "ICC opens investigation into war crimes in Palestine," 2020.
- ¹⁰ Barnombudsmannen (2021) Om barns och ungas utsatthet för rasism
- ¹¹ Tamams rapport Rättvis Organisering 2021
- ¹² Samer.se. [2025-03-21] <https://www.samer.se/3604>
- ¹³ Riksdagen. (1971). Rennäringslag (1971:437): [2025-03-21] https://www.riksdagen.se/sv/dokument-och-lagar/dokument/svensk-forfattningssamling/rennaringslag-1971437_sfs-1971-437
- ¹⁴ Samer.se. [2025-03-21] <https://www.samer.se/2565?s=85>
- ¹⁵ Samer.se. (2015). ILO 169 – en konvention om urfolks rättigheter. Hämtad från <https://samer.se/2192>
- ¹⁶ SVT (2024): [2025-03-21] <https://www.svt.se/nyheter/sapmi/fn-rapportoren-chockad-over-sveriges-agerande>
- ¹⁷ Cato, C. (2024-11-05). Utländsk bakgrund utelämnat i rapport om säkerhetszonen i Norrköping. Dagens Nyheter. Tillgänglig [2025-02-21]: <https://www.dn.se/sverige/utlandsk-bakgrund-utelamnat-i-rapport-om-sakerhetszonen-i-norrkoping/>
- ¹⁸ Socialstyrelsen (2018) Barn och andra anhöriga som översätter och medlar inom socialtjänst och hälso- och sjukvård.
- ¹⁹ Tendens (2016). Barnen som tolkar [radioprogram]. Producent: Sukran Kavak, Sveriges Radio, 22 november. Tillgänglig [2025-02-21]: <https://sverigesradio.se/avsnitt/809971>
- ²⁰ Sarah Hamed (2022) Healthcare Staff's Racialised talk. Examining Accounts of Racialisation in Healthcare.
- ²¹ Barnombudsmannen (2021) Om barns och ungas utsatthet för rasism
- ²² Nazem Tahvilzadeh, Lisa Kings & Alexander Nazar (2023). Vägar till en jämlik fritid: en studie om meningsfull fritid och ojämnt deltagande i Malmö stads fritidsutbud
- ²³ Diskrimineringsombudsmannen (2012) Forskningsöversikt om rekrytering i arbetslivet
- ²⁴ Länsstyrelsen (2018) Antisvart rasism och diskriminering på arbetsmarknaden
- ²⁵ Brå (2023) Polisens arbete med profilering och likabehandling
- ²⁶ Leandro Schclarek Mulinari (2020) Race and Order: Critical Perspectives on Crime in Sweden

Tamam

SNACKA ANTIRASISM

